
Participeren in de gemeente

Hoe lokale politieke
partijen de
participatie van
burgers beïnvloeden

Nadine Huisman

Nadine Huisman

437530

Nadinehuisman1991@gmail.com

Beleid en Politiek

Master Bestuurskunde

Erasmus Universiteit Rotterdam

Eerste lezer: Dr. P.L. Hupe

Tweede lezer: Dr. A.R. Edwards

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	4
1 Inleiding	5
1.1 Probleemstelling	6
1.2 Wetenschappelijke relevantie	7
1.3 Maatschappelijke relevantie	8
1.4 Leeswijzer	9
2. Theoretisch kader	10
2.1 Theoretische inzichten	10
2.1.1 Keuze relevante leerstukken	10
2.1.2 Politieke partijen	10
2.1.3 Politieke stromingen in Nederland	11
2.1.4 De 'crisis' van de politieke partij	15
2.1.5 Populisme	16
2.1.6 Strategie en middelen om burgers te beïnvloeden	17
2.1.7 Participatie	18
2.2 Theoretische bril	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
2.2.1 Conceptueel model	21
2.2.2 Operationalisatieschema	23
2.2.3 Uitwerking causaal schema en hypothesen	25
3 Onderzoeksoepzet en methodologische verantwoording	29
3.1 Onderzoeksstrategie	29
3.2 Casusselectie	29
3.3 interviews	30

3.4 Documentanalyse	31
4 Context en bevindingen	32
4.1 Structurele context	32
4.2 Maatschappelijke context	33
4.3 Gemeentelijke context	34
4.3.1 Rotterdam	34
4.3.2 Schiedam	39
4.3.3 Vlaardingen	42
5 Analyse	47
5.1 Strategie	47
5.2 Politieke ideologie	51
5.3 Perceptie politieke cultuur	56
5.4 Activiteiten schaal	60
5.5 Coalitie-politieke positie	61
5.6 Analyse per partij	62
6 Conclusie	67
Literatuurlijst	69
Bijlage 1	74
Bijlage 2	76

1 Inleiding

De participatie van burgers is een onderwerp dat bij veel gemeenten hoog op de agenda staat. Er zijn veel manieren om burgers te betrekken en veel ideeën over welke vorm van participatie gewenst is. Deze verschillende ideeën zijn niet enkel uit praktische overwegingen ontstaan, een grote politieke partij heeft immers meer middelen tot haar beschikking om mensen te betrekken bij de gemeente dan een kleine politieke partij, maar ook omdat er sprake is van verschillen in politieke grondslag.

De landelijke politiek wordt voor de meeste burgers als belangrijker en interessanter gezien dan de lokale politiek. Hierdoor laten burgers zich bij gemeenteraadsverkiezingen vooral leiden door hun overwegingen over de landelijke politiek, waardoor de uitslag van een gemeenteraadsverkiezing gezien kan worden als een peiling van de landelijke politieke verhoudingen (Derksen, 2005). De politieke tegenstellingen op lokaal niveau, spreken burgers niet zo sterk tot de verbeelding (Boogers, 2010, p. 32). Dit terwijl er wel degelijk verschillen tussen de partijen bestaan.

Bij de gemeenteraadsverkiezingen zijn het niet alleen de landelijke partijen die deelnemen, steeds vaker zijn er lokale politieke groeperingen die meedoen aan de verkiezingen. Deze lokale partijen doen het in veel gemeenten heel goed. Zo hebben lokale partijen gemiddeld meer dan zeven raadszetels per gemeente en zijn zij in veel gemeenten de grootste partij (Euser, 2015, p. 9). Lokale partijen richten zich sterker dan landelijke partijen op plaatselijke vraagstukken (Boogers, 2010, p. 68). De populariteit van lokale partijen laat zien dat er wel degelijk een afweging wordt gemaakt over de plaatselijke politieke verhoudingen bij het stemmen.

De lokale politiek is geen tweederangs politiek, maar heeft juist een heel eigen karakter (Boogers, 2010, p. 1). Om een beter beeld te krijgen van dit karakter, staat in dit onderzoek de lokale politiek centraal.

1.1 Probleemstelling

1.1.1 Doelstelling

Dit onderzoek richt zich op de politieke partijen in Rotterdam, Schiedam en Vlaardingen. Er wordt gekeken hoe zij vanuit hun standpunten over participatie proberen om burgers te

betrekken bij de gemeente. Daarbij wordt gekeken naar de verschillende strategieën die zij hiervoor gebruiken. Het doel is om inzicht te vergaren over hoe politieke partijen op lokaal niveau een rol spelen in het activeren van participatie bij burgers in de gemeente. Door het vraagstuk over de lokale politiek te koppelen aan het participatie vraagstuk wordt er een bijdrage geleverd aan de literatuur over de rol van politieke partijen op het lokale niveau.

1.1.2 Vraagstelling

De hoofdvraag die voor dit onderzoek is geformuleerd luidt:

Wat doen politieke partijen in Rotterdam, Schiedam en Vlaardingen om burgers aan te zetten tot participatie, van welke verschillen in strategie is sprake en met welke factoren hangen die verschillen samen?

Om deze hoofdvraag te beantwoorden zijn de volgende deelvragen geformuleerd:

1. Welke verschillende ideeën over participatie van burgers zijn te vinden in de literatuur?
2. Welke ideeën over participatie van burgers zijn aanwezig bij de onderzochte politieke partijen in Rotterdam, Schiedam en Vlaardingen?
3. Welke manieren zijn er voor politieke partijen om de participatie van burgers op lokaal niveau te beïnvloeden?
4. Welke strategieën worden gebruikt door de onderzochte politieke partijen in Rotterdam, Schiedam en Vlaardingen?
5. Welke factoren bepalen de verschillen tussen de politieke partijen in de drie gemeenten?

1.2 Wetenschappelijke relevantie

Onderzoek naar participatie is er in voldoende mate. Het gaat bij deze onderzoeken vaak over het belang en de praktijk van participatie. De vele onderzoeken die het belang van participatie onderstrepen lijken erg optimistisch te zijn over de resultaten van participatie, zonder dat daar empirisch bewijs voor is. In de praktijk vallen de resultaten van participatie vaak tegen (Van Gool, 2008, p. 249).

De rol van politieke partijen wordt in onderzoeken naar participatie vaak onderbelicht gelaten. Dit terwijl zij wel degelijk op een actieve manier aanwezig zijn op het lokale niveau. Politieke

partijen spelen een centrale rol in het mobiliseren van burgers om te participeren in het politieke proces. Politieke partijen faciliteren participatie door burgers aan te sporen om actief mee te doen in het politieke proces (Banducci en Karp, 2007, p. 217).

Er is heel veel onderzoek gedaan naar politieke partijen. Echter, veel onderzoek naar politieke partijen richt zich vooral op de landelijke politiek. De bijdrage van dit onderzoek ligt in een verrijking van de literatuur over politieke partijen door de focus te leggen op de lokale politiek.

1.3 Maatschappelijke relevantie

Er lijkt nog maar weinig belangstelling te zijn voor de gemeenteraadsverkiezingen. Partijen hebben het moeilijk met het vullen van hun kandidatenlijsten, zo moeilijk dat sommige partijen om die reden afzien van verkiezingsdeelname (Boogers, 2010, p. 10). Daarnaast is het lidmaatschap van een politieke partij sterk afgenomen en hebben gemeenten te maken met lage opkomsten bij verkiezingen. In 2014 was de opkomst bij de gemeenteraadsverkiezingen landelijk 54 procent. Bij de gemeenten die in dit onderzoek centraal staan, lag het opkomstpercentage nog lager; 45,14 procent voor Rotterdam, 42,61 procent voor Schiedam en 48,46 procent voor Vlaardingen¹.

De bovenstaande ontwikkelingen leiden ertoe dat er vaak gesproken wordt over de 'crisis' van de representatieve democratie. Ook worden er in de media en door wetenschappers steeds vaker vraagtekens gezet bij het voortbestaan van politieke partijen (Mulder, 2010; Rustema, n.d.; Volkskrant, 2001). Er zijn echter ook geluiden te horen over de onmisbaarheid van politieke partijen (Koole in Valkenburg, 2004). Evenals ideeën over het voortbestaan van politieke partijen in een andere vorm (Voerman, 2012).

De Wet dualisering gemeentebestuur die in 2002 is ingevoerd, was voor een groot deel gericht op het verstevigen van de positie van lokale partijen (Boogers, 2010, p. 64). De positie van de raad werd als 'uitgehoud' beschouwd. Door de rollen van het college en de raad uit elkaar te trekken, kunnen de politieke partijen in de raad zich beter profileren en de lokale politiek 'levendiger' maken (idem, p. 109). De opkomst en populariteit van lokale politieke partijen ondersteunt dit idee.

¹ www.verkiezingsuitslagen.nl

Door in dit onderzoek de verschillende strategieën van politieke partijen - wat betreft het betrekken van burgers bij het beleidsproces - centraal te stellen kan onderzocht worden of er inderdaad sprake is van verschillen bij de lokale politiek op het gebied van hun ideologie en hoe deze ideologie doorwerkt bij het aanhouden van een strategie voor het beïnvloeden van de participatie van burgers. Hierbij wordt niet alleen gekeken naar het mogelijke verschil tussen de lokale politieke partijen en de plaatselijke afdelingen van de landelijke partijen, maar ook naar de mogelijke verschillen tussen de plaatselijke afdelingen van de landelijke partijen.

1.4 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 komt het theoretisch kader van dit onderzoek aan bod. Verschillende theoretische inzichten worden uiteengezet en er wordt een theoretische bril gevormd. De onderzoeksopzet en methodologische verantwoording zijn in hoofdstuk 3 te vinden. Vervolgens komen in hoofdstuk 4 de structurele, maatschappelijke en gemeentelijke context aan de orde. In hoofdstuk 5 worden de gegevens geanalyseerd. Tot slot wordt er in hoofdstuk 6 een conclusie getrokken over de bevindingen.

2. Theoretisch kader

Dit hoofdstuk bestaat uit twee delen. In het eerste deel van dit hoofdstuk worden de inzichten uit relevante leerstukken belicht: politieke partijen en participatie. Er wordt gekeken welke benaderingen er zijn en welke inzichten over deze onderwerpen verworven kunnen worden uit de literatuur. In het tweede deel wordt een theoretische bril gevormd die in de analyse zal worden toegepast. In dit deel wordt een conceptueel model opgesteld; de centrale begrippen worden gedefinieerd en geoperationaliseerd.

2.1 Theoretische inzichten

2.1.1 Keuze relevante leerstukken

Lokale politieke partijen staan centraal bij dit onderzoek. Centraal staan vragen over: welke standpunten partijen hebben over participatie, welke middelen zij gebruiken om dit standpunt in de praktijk te brengen en welke verschillen er tussen politieke partijen zijn. Daarbij zal worden ingegaan op de verschillende partijen die de lokale politiek kleur geven.

Naast politieke partijen staat het leerstuk 'participatie' centraal. Bij dit leerstuk wordt gekeken naar de verschillende participatiemogelijkheden voor burgers op het gemeentelijk niveau. Eveneens wordt ingegaan op de ontwikkeling van participatie en de vermeende gevolgen van participatie.

2.1.2 Politieke partijen

De politieke partij is al geruime tijd het object van onderzoek in veel politicologische en bestuurskundige onderzoeken. Er is dan ook veel literatuur te vinden over politieke partijen. Veruit het grootste deel van deze literatuur gaat over politieke partijen in de landelijke politiek, terwijl in dit onderzoek de politieke partijen op lokaal niveau centraal staan.

In de literatuur over de lokale politiek is weinig eenduidigheid over welke term geschikt is om de relevante politieke partijen aan te duiden. Zo wordt de term 'lokale politieke partij' vaak gebruikt om een partij aan te duiden die georganiseerd is op het niveau van één specifieke gemeente (Woerdman, 2013, p. 202). Terwijl anderen lokale partijen bestempelen als het geheel aan partijen dat op lokaal niveau actief is (Clark, 2004, p. 35). Zonder dat hierbij uitgelegd wordt wat er mee bedoeld wordt. Om het verschil tussen deze twee categorieën

niet uit het oog te verliezen, is er voor gekozen om de lokale partijen die niet verbonden zijn aan een landelijke partij, zoals de 'Leefbaar' partijen en de partijen die opkomen voor gemeentebelangen, te omschrijven als 'lokale partijen'. Alle partijen die op lokaal niveau actief zijn maar wel verbonden zijn aan de partijen op nationaal niveau worden omschreven als 'landelijke partijen'. Hiermee hoeft geen verwarring te ontstaan met de partijen op nationaal niveau, omdat die in dit onderzoek niet aan bod komen.

Er zijn in de literatuur veel definities te vinden van politieke partijen. De meeste definities richten zich op een van de meest kenmerkende functies van een politieke partij: het verkiesbaar stellen van kandidaten voor publieke functies. Met deze functie onderscheiden politieke partijen zich van belangengroepen.

Politieke partijen doen echter meer dan alleen kandidatenlijsten voor verkiezingen opstellen. Er worden in de literatuur verschillende functies van politieke partijen onderscheiden. Politieke partijen houden zich bezig met het articuleren van het belang van hun achterban. Daarnaast aggregeren ze verschillende belangen en eisen in de vorm van een samenhangend partijprogramma (Boogers en Voerman, 2010, p. 76). Hoewel belangengroepen ook belangen articuleren, focussen zij zich vaak op één specifiek belang. Tot slot hebben politieke partijen van oudsher een belangrijke functie in het mobiliseren en socialiseren van burgers. Zij staan als intermediaire organisatie tussen de burgers en de overheid. Deze functie wordt gedeeld met belangengroepen (Woerdman, 2013).

2.1.3 Politieke stromingen in Nederland

Hoewel de focus in dit onderzoek op de lokale politiek ligt, is het voor een breed beeld over de ontwikkeling van politieke stromingen belangrijk om ook kort in te gaan op hoe de nationale politiek er voor staat. De Nederlandse politiek wordt van oudsher gekenmerkt door drie politieke stromingen; christendemocraten, liberalen en sociaaldemocraten. Deze drie stromingen zijn zo kenmerkend voor Nederland dat er vaak gesproken wordt over Nederland als 'driestromenland' (Kuiper *et al.*, 1993; Sinner, 1973). Dit, gekoppeld aan de sterke verzuiling die Nederland heeft doorgemaakt, geeft de Nederlandse politiek een uniek karakter.

Christendemocratie

Confessionele partijen in Nederland zijn politieke groepen die in de eerste plaats een

godsdienst of een kerkelijke organisatie tot uitgangspunt hebben (Sinner, 1973, p. 89). De eerste partij die in Nederland werd opgericht was een Christelijke partij, de ARP. Deze partij is in 1878 opgericht door Abraham Kuyper. In datzelfde jaar brak de schoolstrijd opnieuw uit. Kuyper deed wat voorheen als onmogelijk werd beschouwd voor protestantse politici en richtte zich tot de rooms-katholieke politici voor steun (idem, p. 97). Hiermee was de eerste confessionele samenwerking een feit.

Voor de katholieke zuil duurde het een stuk langer voordat er een politieke partij was waar zij op konden stemmen. In 1904 werd de Algemene Bond van R.K. Kiesverenigingen opgericht, dit bracht grote mate van politieke eenheid maar geen absolute eenheid, niet alle kiesverenigingen sloten zich aan bij de bond (Lipschits, 1982, p. 27-9). Pas in 1926 werd de Rooms-katholieke Staatspartij (RKSP) opgericht, die na de Tweede Wereldoorlog is opgevolgd door de Katholieke Volkspartij (KVP) (idem, p. 30).

Het CDA is in 1980 opgericht vanuit de voorlopers van de partij; de KVP, ARP en het kleinere CHU. Het CDA en haar voorlopers hebben altijd een belangrijke positie gehad in de Nederlandse politiek sinds de invoering van het algemeen kiesrecht. Tot 1994 zat er in elke coalitie een Christendemocratische partij (Duncan, 2007, p. 69-72). Dit was mogelijk omdat het CDA zich van oudsher als 'midden' partij heeft geprofileerd. Voor de oprichting van het CDA waren het ook de confessionele voorlopers van de partij die als middenpartijen tussen de socialisten en liberalen stonden. In het meest recente verkiezingsprogramma uit 2012 zet het CDA zich uitdrukkelijk neer als partij van het 'nieuwe' midden (CDA, 2012, p. 10).

Liberalisme

Het liberalisme heeft een lange geschiedenis waarvan de oorsprong is te vinden bij de Verlichting, eind 18^e eeuw. Het belangrijkste kernwoord binnen het liberalisme is vrijheid.

Voor Nederland wordt het liberalisme pas echt belangrijk in 1848, wanneer Thorbecke met zijn liberale aanpassingen het politieke stelsel op de schop neemt. De liberalen hebben vanaf die tijd een belangrijke positie in de Nederlandse politiek. Echter, het duurt lang voordat zij zich verenigen, dit komt vooral omdat er binnen het Nederlandse liberalisme veel verschillende stromingen zijn ontstaan. De geschiedenis van de liberale partijvorming wordt dan ook gekenmerkt door verdeeldheid (Koole, 1995: 278).

Naast de 'oude' generatie liberalen waartoe ook Thorbecke behoorde, komt er al snel een

tweede generatie op gang van progressievere liberalen die stellen dat de staat de negatieve gevolgen van laissez faire moeten wegwerken. Naast ideologische verschillen tussen gematigde liberalen en 'radicalen' of 'vrijzinnig-democraten' in het kamp van de liberalen, waren veel liberalen ook te individualistisch om zich aan een partij te binden. Uiteindelijk wordt in 1885 de 'Liberale Unie' opgericht (Kuypers *et al.*, 1993). De Unie was geen politieke partij maar een federatie waar liberale kiesverenigingen zich bij aan konden sluiten.

De bekendste liberale partij in Nederland is de Volkspartij voor Vrijheid en Democratie (VVD). De VVD werd in 1948 opgericht en is sindsdien het gezicht van de liberale stroming in Nederland.

Sociaaldemocratie

De laatste grote stroming in de Nederlandse politiek zijn de sociaaldemocraten. De sociaal democraten hebben zich ontwikkeld vanuit het socialistische gedachtegoed maar zijn altijd vrij gematigd geweest. De radicalere vormen van socialisme, zoals communisme, hebben in Nederland nooit echt kunnen uitgroeien zoals in sommige andere Europese landen wel is gebeurd (Koole, 1995: 200). Een belangrijke reden hiervoor is dat de industriële revolutie in Nederland laat en beperkt was, bovendien waren veel burgers van de arbeidersklasse al gemobiliseerd door godsdienstige groeperingen (Koole, 1995: 22).

In 1878 werden de eerste sociaal democratische verenigingen opgericht die zich in 1881 aaneengesloten om de *Sociaal Democratische Bond* (SDB) te vormen. De frontman van de SDB was Domela Nieuwenhuis. Domela Nieuwenhuis was populair onder arbeiders maar binnen de SDB was hij omstreden (Kuiper *et al.*, 1993: 80).

Vanuit de onvrede die heerste bij de SDB is in 1894 de *Sociaal Democratische Arbeiders Partij* (SDAP) opgericht. Een van de belangrijkste punten van het strijdprogramma van de SDAP was het algemeen kiesrecht. Door de invoering van het algemeen kiesrecht boekte de SDAP in 1917 een grote zetelwinst. Ondanks de omvang van de partij duurde het een lange tijd voordat de SDAP in de regering kwam. Dit kwam vooral door de 'Vergissing van Troelstra' in november 1918, die de SDAP in politiek isolement stelde (Kuipers *et al.*, 1993: 90). Het Kabinet De Geer II was het eerste kabinet waaraan de sociaaldemocraten deelnamen.

Na de Tweede Wereldoorlog werd er door veel SDAP-ers gepleit voor vernieuwing. Het directe gevolg van die vernieuwingsbeweging was de oprichting van de Partij van de Arbeid (PvdA) in

1946 (Koole, 1995: 223). De PvdA is de bekendste hedendaagse sociaal democratische partij in Nederland. De PvdA heeft vaak deel uitgemaakt van de regering en hebben zich steeds meer neergezet als een middenpartij. De befaamde uitspraak van Wim Kok in 1995 waarbij hij spreekt over het 'afschudden van ideologische veren' (Stichting, Dr. J.M. den Uyl-lezing, 2009) was voor veel critici het teken dat de PvdA niet de echte sociaaldemocratie meer vertegenwoordigde.

In 1994 kwam de Socialistische Partij (SP) als oppositiepartij in de Tweede Kamer terecht, daarvoor was de partij wel al sinds de jaren 70 als lokale partij actief. Hoewel de SP gezien de ontstaansgeschiedenis ingedeeld kan worden bij de communistische partijen (Koole, 1995: 269), kan de huidige SP ingedeeld worden bij de sociaaldemocraten. De ideologische rode kleur van de SP staat al lang niet meer voor het Maoïsme waar de partij zich halverwege de jaren 70 vanaf keert. In het begin van de jaren 90 keert de SP ook het marxisme-leninisme de rug toe, waardoor er nog weinig overblijft van de communistische grondslagen van de partij. De SP wordt dan ook enkel nog vanwege historische redenen ingedeeld bij de communistische partijen (Koole, 1995; Voerman, 1986).

Sinds het toetreden van de SP tot de Tweede Kamer in 1994 hebben ze met wisselend succes meegedaan aan alle parlementaire verkiezingen sindsdien. Het hoogtepunt van de partij was in 2006 toen de SP van 9 naar 25 zetels ging. Momenteel heeft de SP 15 zetels in de kamer en schommelt de partij in de peilingen tussen de 10 en 15 zetels. De SP staat in de peilingen op een hoger aantal zetels dan de PvdA². Dit, in combinatie met de lange geschiedenis die de SP heeft in de lokale politiek, maakt de partij een interessant object voor dit onderzoek.

2.1.3.1 Lokale Partijen

Lokale politieke partijen zijn geen nieuw fenomeen. Wel is de populariteit van deze partijen de laatste paar verkiezingen sterk toegenomen, terwijl over het algemeen de opkomst bij gemeenteraadsverkiezingen erg laag is. Vooral sinds de raadsverkiezingen van 1990 zijn de lokale partijen erg gegroeid (Boogers, 2010, p. 68). Ideologisch kunnen lokale partijen sterk van elkaar verschillen. Wat alle lokale partijen met elkaar gemeen hebben is dat zij niet verbonden zijn aan een landelijke politieke partij. Omdat lokale politieke partijen enkel op gemeentelijk niveau actief zijn, richten zij zich meestal sterker dan andere partijen op plaatselijke vraagstukken. Bovendien benoemen deze partijen bij hun verkiezingscampagne

² <http://frontbencher.nl/peilingen/>

zichzelf als partij die het dichtste bij de burger in de gemeente staat. Alleen al het feit dat lokale politieke partijen vaak de naam van de gemeente in hun naam hebben (Leefbaar Rotterdam, Stadsbelang Vlaardingen, etc.) onderstreept dit.

De lokale partijen die in dit onderzoek centraal staan zijn alle drie 'Leefbaar partijen'. Deze categorie van lokale partijen is vooral in steden te vinden en hebben ondanks de gedeelde naam, enkel een indirecte binding met elkaar (Boogers, 2010, 78). De Leefbare partij (ook wel Leefbaren genoemd) is een typisch Nederlands fenomeen.

2.1.4 De 'crisis' van de politieke partij

Er wordt in de literatuur veel gesproken over de 'crisis' waarin politieke partijen zich zouden bevinden. Vooral in het werk van Mair (2003,2006) komt dit naar voren. Zo schreef hij in 2003: 'that political parties are in crisis, and potentially on the verge of serious decline, is now more or less accepted wisdom among commentators throughout the established democracies'. (p. 6) In 2006 gaat hij hier op door door te stellen dat: 'parties may be able to fill public office, but having abandoned their representative role, they may no longer be able to justify doing so' (p. 50).

Het idee dat partijen in crisis zijn is gebaseerd op twee dingen. Ten eerste het verminderde partijlidmaatschap bij politieke partijen. Het tweede element is dat partijen niet langer bezig zijn met het volbrengen van de rollen die ze zouden moeten volbrengen in democratische samenlevingen. (Pettitt, 2014: 18). Daalder (2002) suggereert dat als er gesproken wordt over de crisis van politieke partijen, er eigenlijk bedoeld wordt dat partijen niet meer voldoen aan de verwachtingen van een vooropgesteld idee van hoe een democratische staat er uit moet zien. Dit tweede element is terug te vinden in het bovenstaande citaat van Mair, waarin wordt aangegeven dat politieke partijen hun representatieve rol niet goed vervullen.

Kritiek op politieke partijen is niet nieuw. Al sinds dat er politieke partijen zijn, zijn er mensen die kritiek geuit hebben. Ostrogorski (1902) liet als een van de eerste kritische geluiden horen via een gedetailleerd vergelijkend onderzoek naar politieke partijen. De kern van zijn kritiek is dat massapartijen de soevereiniteit van individuen om een keuze te maken wegneemt. Individuen worden dan ondergeschikt aan organisaties (Daalder, 2002: 40-41). Politieke partijen worden ongeveer sinds hun bestaan verweten dat zij hun beste tijd hebben gehad. Wel is het zo dat er sinds 1970 empirisch bewijs is voor dit standpunt. De substantiële vermindering van partijlidmaatschap is het bewijs dat het meeste wordt aangekaart naast de

afname van stemmers bij verkiezingen (Blondel, 2002; Lucardie, 2007).

Recentelijk is er ook vanuit het bestuur zelf een georganiseerde kritiek te horen over hoe het er in de lokale politiek aan toe gaat. Een aantal burgemeesters en wethouders heeft zich verenigd in een groep die zich 'Code Oranje' noemt, een verwijzing naar de waarschuwing voor zwaar weer. De groep, onder leiding van oud interim burgemeester van Vlaardingen Bart Blase, beweren dat de partijpolitieke representatieve democratie zijn langste tijd heeft gehad en het vertrouwen in de politiek daalt. Ook zetten zij vraagtekens bij de kwaliteit van raadsleden en wijzen zij op het gebrek aan enthousiasme dat gemeentepolitiek bij burgers losmaakt. Code Oranje ziet liever een ingelote groep van 150 burgers in de vorm van een burgerforum, die drie keer per jaar samenkomen en beslissingen nemen die vervolgens door het college van B & W worden uitgevoerd (Bekkers, 2016; Marijnissen, 2016).

Ondank de vele verschillende ideeën over de toekomst van de lokale en landelijke politiek spelen politieke partijen nog altijd een grote rol in de Nederlandse democratie, die voorlopig niet lijkt te veranderen. Zij zijn verantwoordelijk voor het verkiesbaar stellen van kandidaten voor publieke functies en zijn daarom nog altijd uiterst relevant, ook op lokaal niveau.

2.1.5 Populisme

Als er gesproken wordt over de 'crisis' van politieke partijen of de democratie wordt dit vaak in verbinding gebracht met de opkomst van populisme. In Nederland was de grote doorbraak van populisme de verkiezingen in 2002, waarbij de LPF van Pim Fortuyn grote winst boekte met 26 zetels en Leefbaar Rotterdam in Rotterdam bijna 35% van de stemmen haalde. Inmiddels zijn lokale partijen niet meer weg te denken, bij de gemeenteraadsverkiezingen van 2014 waren lokale partijen goed voor 27.8% van de stemmen doordat er in steeds meer Nederlandse gemeente lokale partijen actief zijn (Brouwer en Van de Waart, 2015: 7).

De Leefbaar-partijen die eerder zijn genoemd hebben een populistisch karakter doordat de partijen zich profileren als partij die dicht bij de inwoners van hun gemeente staan en het 'volk' het best te representeren. De kenmerkende populistische voorstelling van 'het volk' als een ondeelbare eenheid voedt niet alleen een xenofobe afwijzing van 'het andere' maar ook een afkeer van politieke en bestuurlijke elites die zich teveel met hun eigen belangen zouden bezighouden en niet met het oplossen van de problemen van de 'gewone' burger (Houtman en Achterberg, 2010: 11).

Op landelijk niveau wordt populisme het meest gevonden bij de PVV van Geert Wilders. Als reactie op de opkomst en het succes van populistische partijen zijn veel andere politieke partijen ook populistische trekjes gaan vertonen. Hierdoor is de politiek in zijn geheel populistischer geworden en komt de burger vanuit alle kanten van het politieke spectrum in aanraking met populistische uitspraken. Voor oorspronkelijk niet populistische partijen die populistische trekjes vertonen is de term ‘populisme light’ in de mond genomen door verschillende onderzoekers en journalisten. Zo werd deze kwalificatie toegepast op het gedrag van Mark Rutte in de laatste paar maanden voor de landelijke verkiezing in 2017, met zijn open brief aan ‘alle Nederlanders’ en zijn ‘doe zelf normaal’ uitspraken in de Tweede Kamer (Nuijsenburg, 2017).

De problemen die de traditionele middenpartijen in Nederland richting het populisme doen bewegen hangen samen met de volatiliteit van kiezers. De sociale structuren ten tijde van de verzuiling zijn weggevallen waardoor de middenpartijen geen aanspraak meer kunnen maken op een vaste achterban. Het ontbreken van een duidelijke achterban maakt dat de programmatische verschillen tussen partijen kleiner zijn geworden. Hierdoor gaat het bij de electorale competitie steeds meer om specifieke thema’s of personen. (Krouwel, 2003: 75-79). Deze ontwikkeling zorgt ervoor dat het charisma van politici steeds belangrijker wordt en een populistische aanpak voor de hand ligt.

2.1.6 Strategie en middelen om burgers te beïnvloeden

Politieke partijen kunnen op verschillende manieren de participatie van burgers beïnvloeden. In de eerste plaats doen zij dit omdat zij een zo breed mogelijk electoraat willen opbouwen. Tijdens verkiezingen zijn vrijwilligers van politieke partijen dan ook het drukst met het bereiken van burgers om hen over te halen op hun partij te stemmen. Daarnaast houden politieke partijen zich op lokaal niveau steeds vaker bezig met de nieuwe participatiemiddelen die door de gemeente worden opgezet. Om er voor te zorgen dat de burgers die ideeën delen met de betreffende politieke partij en hun stem laten horen tijdens de participatiemomenten met de gemeente, hebben politieke partijen er baat bij om burgers te motiveren om deel te nemen aan deze participatiemiddelen.

Politieke partijen kunnen verschillende communicatiemiddelen inzetten om burgers te beïnvloeden. Er wordt steeds vaker gebruik gemaakt van nieuwe middelen in de vorm van sociale media. Op landelijk niveau maken politieke partijen gebruik van adviseurs die online strategieën uitwerken, maar ook in de lokale politiek zijn raadsleden druk aan het twitteren

om hun achterban te bereiken. Het gebruik van sociale media is niet meer weg te denken uit de maatschappij, en is dus ook belangrijk voor politieke partijen.

Een ander belangrijk middel is de directe aanwezigheid van politieke partijen in de wijken en straten van hun gemeenten. Hoewel dit een kleinschalige manier van interactie is, kan het een positief effect hebben voor politieke partijen om zich geïnteresseerd te tonen in de wat kleinere problemen van de bevolking. Deze aanwezigheid kan plaatsvinden in de vorm van flyereren of het op de markt staan als aanspreekpunt van de bevolking, maar ook op een actieve manier langs de deuren gaan bij de burgers en aanwezig zijn op wijkavonden.

2.1.7 Participatie

De participatie van burgers is al geruime tijd een belangrijk onderwerp op de agenda van alle Nederlandse gemeenten. Er is in de laatste 20 jaar dan ook veel geïnvesteerd om participatiemiddelen voor burgers te ontwikkelen (Boogers, 2010: 11).

Participatie is een belangrijke waarde in de samenleving. Het belang van participatie voor de democratie staat nauwelijks ter discussie (Michels, 2011: 75). Het betrekken van burgers wordt in de literatuur om verschillende redenen als een positieve ontwikkeling gezien. Zo wordt participatie gezien als instrument om een hechte samenleving te creëren, zou participatie de waarden van burgerschap bevorderen, vergroot participatie de legitimiteit van overheidshandelen en verkleint het de kloof tussen de burgers en de politiek (Barber, 1984; Foster-Fishman et al., 2009; Michels & de Graaf, 2010).

Echter, er zijn ook kritische geluiden te horen. Critici richten zich vooral op de gebrekkige effectiviteit en representativiteit van participatie. Zo zou participatie veel geld kosten terwijl er weinig onderzoek is gedaan naar de effecten van participatie op de kwaliteit van democratie (Michels, 2011: 76).

De bevolkingsgroep die participeert is vaak niet representatief voor de gehele bevolking. Niet iedere burger is nu eenmaal bereid om tijd en moeite in participatieve processen te steken (Van Buuren & Edelenbos, 2008, 187). Sceptici wijzen erop dat de verschillen tussen de slecht opgeleide, politiek onervaren burgers en de goed opgeleide, politiek ervaren burgers hierdoor alleen maar groter worden (Akkerman, Hajer & Grin, 2004: 87). Een mogelijk gevolg van de gebrekkige representativiteit van de deelnemers is dat genomen beslissingen enkel in het voordeel zijn van de oververtegenwoordigde groep en niet in het belang van de gehele

bevolking. Een oververtegenwoordigde groep kan betekenen dat andere ideeën niet gehoord worden. Hierdoor is er niet voldoende controle om te verhinderen dat een specifieke doelgroep zijn zin kan doordrijven (Cain et al, 2003: 261).

Participatie is een begrip dat vele vormen kent. Breed gedefinieerd is participatie 'het proces waarbij burgers invloed of controle uitoefenen op degene die beslissingen maken' (Verba, 1967: 54). Er kan onderscheid gemaakt worden tussen klassieke en moderne vormen van participatie. Onder de klassieke vorm van participatie behoren stemmen en partijlidmaatschap. Deze vormen van participatie staan de laatste tijd flink onder druk. Alle overige vormen van participatie, zoals inspreken, bewonersinitiatieven en referenda vallen onder moderne participatie, en worden steeds vaker ingezet (Bos, 2014: 4; van Buuren & Edelenbos, 2008: 186).

2.1.7.1 De participatieladder

Participatievormen kunnen op verschillende manieren worden ingedeeld. Misschien wel de bekendste indeling van participatievormen is de participatieladder van Arnstein (1969). Arnstein onderscheidt acht niveaus van participatie verdeeld over drie subgroepen: non-participatie, 'tokenism' en burgermacht. Onder non-participatie vallen manipulatie (1) en therapie (2). Het doel van deze twee is niet de participatie van burgers maar het onderwijzen van de burgers, burgers zijn bij deze vormen enkel passief aanwezig en hebben niks te zeggen over de inhoud (Arnstein, 1969: 217). *Tokenism* kan het beste vertaald worden als symboliek (De Graaf, 2007: 26). Onder symboliek vallen informeren (3), consultatie (4) en inspraak (5). Bij deze vormen hebben burgers een stem en mogen zij hun ideeën delen met de gezaghebbers. Wat er vervolgens gedaan wordt met die ideeën ligt in handen van de gezaghebbers, zij hebben de besluitvorming in handen. De laatste subgroep, burgermacht, bevat: partnerschap (6), gedelegeerde macht (7) en burgermacht (8). Bij deze vormen kunnen burgers samenwerken met de overheid en deals sluiten of zelfs (gedeeltelijk) zelf de macht in handen hebben (Arnstein, 1969: 217-223).

Op basis van de participatieladder van Arnstein hebben Edelenbos en Monnikhof (2001) een participatieladder opgesteld voor Nederland. Zij hebben een ladder met vijf treden ontwikkeld. De Graaf (2007: 33) heeft van elke trede een duidelijke omschrijving gemaakt (zie tabel 2.1).

Meebeslissen	“Actoren hebben meer ruimte in het beleidsproces dan het bestuur. Actoren zullen zichzelf organiseren om taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden helder te krijgen en onderling te verdelen. Actoren hebben zeer grote invloed. Het bestuur opereert op relatieve afstand” (De Graaf, 2007, p.33).
Coproduceren	“Bestuur en actoren werken samen, waarbij het bestuur een partner onder de partners is. Er is sprake van gelijkwaardigheid. Actoren hebben een relatief grote invloed in het beleidsproces, maar zijn voor deelname aan de samenwerking verantwoordelijk verschuldigd aan hun eigen organisatie (de organisatie die zij vertegenwoordigen)” (De Graaf, 2007, p.33).
Adviseren	“Adviseren gaat net als raadplegen van een wisselwerking uit, maar gaat hierin ‘een trede’ verder. De actoren geven advies, of worden om advies gevraagd. Van het bestuur wordt verwacht dat zij dit advies serieus neemt en daar in ieder geval een reactie op geeft” (De Graaf, 2007, p.33).
Raadplegen	“Bij raadplegen worden actoren om hun mening gevraagd door het bestuur over (voorgenomen) beleid. Het gaat verder dan een eenzijdige relatie zoals bij informeren. Bij raadplegen is er sprake van een wisselwerking tussen actoren en het bestuur. Het bestuur vraagt actoren om hun mening (of hun reactie) over beleid. Het bestuur kan echter zelf besluiten of ze deze reactie van actoren meeneemt in haar afweging of naast zich neerlegt” (De Graaf, 2007, p.33).
Informeren	“Informeren is het (on)gevraagd communiceren van feiten, regels of andere mededelingen door het bestuur aan actoren. Het bestuur vindt het van belang dat actoren op de hoogte worden gesteld. Kenmerkend voor informeren is de eenzijdige relatie die bestaat tussen het bestuur en actoren. Actoren hebben weinig ruimte in het beleid van het bestuur” (De Graaf, 2007, p.33).

Tabel 2.1 Participatieladder van Edelenbos en Monnikhof (2001: 242) met definities van De Graaf (2007: 33).

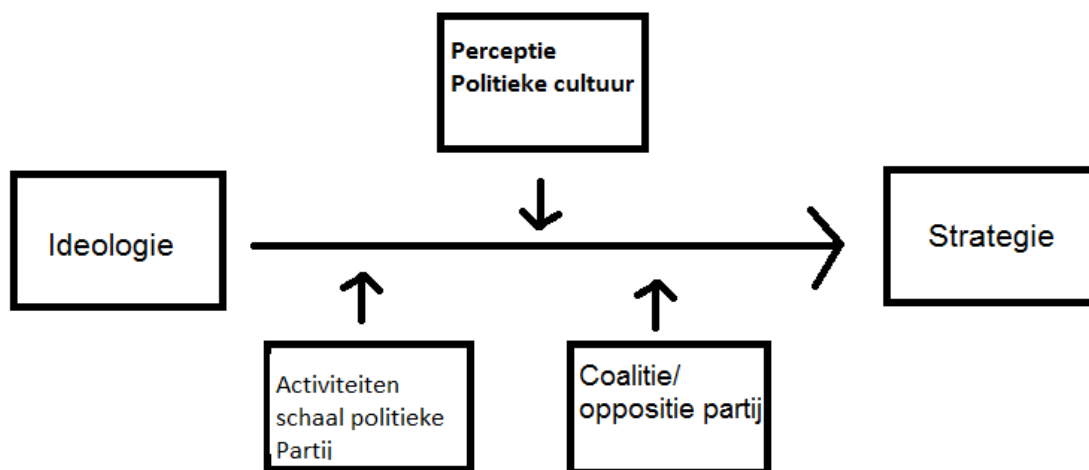
2.2 Theoretische bril

In dit deel van het hoofdstuk wordt de theoretische bril van het onderzoek uiteengezet. Allereerst wordt het conceptuele model omschreven en worden er hypothesen opgesteld. Vervolgens worden de verschillende concepten geoperationaliseerd.

2.2.1 Conceptueel model

De causale redenering die aan dit onderzoek ten grondslag ligt is het idee dat politieke ideologie de strategie van politieke partijen ten aanzien van het bevorderen van participatie van burgers op lokaal niveau beïnvloedt.

Hieronder is het conceptuele model weergegeven dat gebruikt wordt in dit onderzoek.

Figuur 1: Conceptueel model

Wat om verklaring vraagt zijn de verschillen in de afhankelijke variabele 'strategie'. Met strategie wordt bedoeld: 'Alle handelingen van politieke partijen die er op zijn gericht om de participatie van burgers op lokaal niveau te beïnvloeden'. Het gaat hierbij om wat de politieke partijen doen om burgers ertoe te bewegen om deel te nemen aan de participatiemogelijkheden in hun gemeente, bijvoorbeeld burgers overtuigen om in te spreken tijdens de inspraak momenten van de gemeenteraad of het overhalen om te stemmen bij de gemeenteraadsverkiezingen. Het gaat hierbij specifiek om de politieke

participatie van burgers in de gemeente. Wat politieke partijen doen om burgers te overtuigen te stemmen tijdens nationale verkiezingen wordt in dit onderzoek niet belicht.

De onafhankelijke variabele in dit onderzoek is *'ideologie'*. Met ideologie wordt bedoeld: 'De ideologische grondslag en standpunten van de betreffende politieke partijen die bepalen hoe een politieke partij staat tegenover de participatie van burgers in het beleidsproces op lokaal niveau'. Politieke ideologie bepaalt hoe politieke partijen denken over participatie en de rol die burgers hierin hebben. Deze standpunten over participatie bepalen welke strategie een politieke partij aanneemt om burgers te beïnvloeden bij het participeren in de gemeente. Een politieke partij die participatie van burgers positief vindt zal bijvoorbeeld eerder geneigd zijn om op een actieve manier burgers te werven voor de participatiemiddelen in de gemeente dan een politieke partij die minder positief tegenover participatie van burgers staat. De verschillende politieke partijen die in dit onderzoek centraal staan kunnen allemaal op een andere manier tegenover participatie staan.

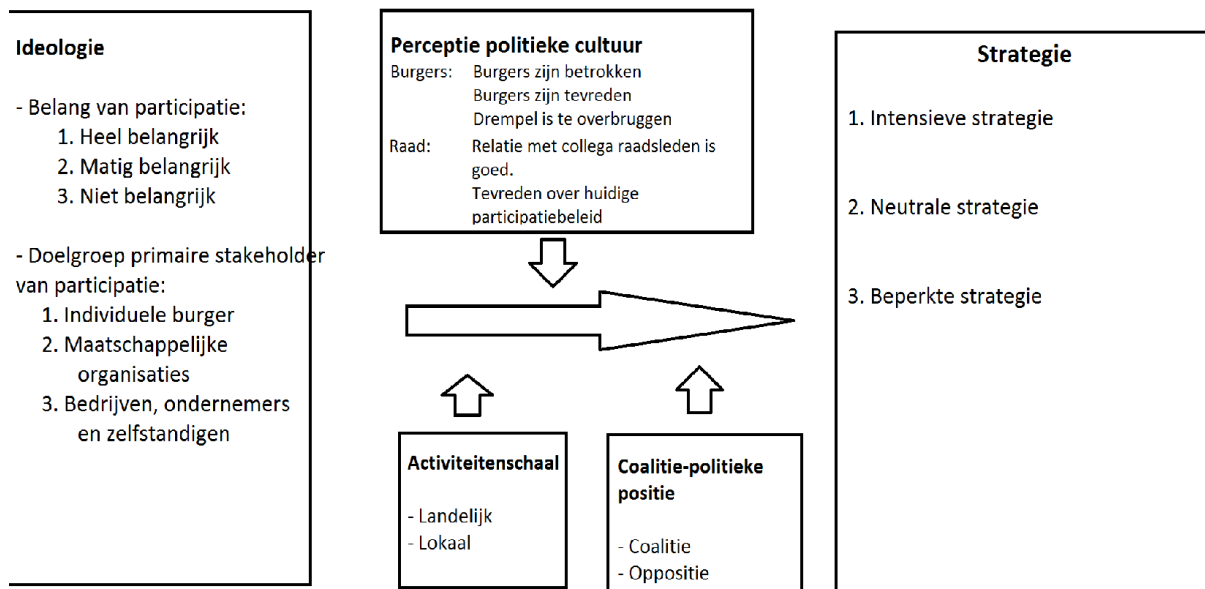
Er worden drie modererende variabelen onderscheiden in het conceptuele model. De eerste is 'perceptie politieke cultuur'. Politieke cultuur refereert aan de houdingen, ideeën en waarden van mensen die hun politieke gedrag beïnvloeden (Leach, 2008: 121). Met de perceptie van politieke cultuur wordt de gevoelsmatige situatie in de gemeente en de gemeenteraad bedoeld zoals die door een politieke partij wordt ervaren. Het gaat dus om de interpretatie van de onderzochte politieke partijen en niet de daadwerkelijke situatie. Hier is voor gekozen omdat de verschillende politieke partijen de cultuur op een andere manier kunnen ervaren. Om het simpel te houden is er voor gekozen om een tweedeling aan te houden bij deze variabele. Een partij is of overwegend positief, of overwegend negatief over hoe het er in de gemeente en de raad aan toe gaat.

De tweede modererende variabele die in het conceptuele model naar voren komt is de variabele 'Activiteitschaal politieke partij'. Met deze variabele wordt bedoeld het onderscheid tussen de lokale politieke partijen en de landelijke politieke partijen. De landelijke partijen zijn in dit onderzoek de politieke partijen die op lokaal niveau actief zijn maar wel verwant zijn aan een politieke partij die opereert op het nationale niveau (CDA, VVD, en SP). De lokale partijen zijn in dit onderzoek de politieke partijen die enkel op lokaal niveau actief zijn en niet verwant zijn aan een politieke partij die opereert op het nationale niveau (Leefbaar Rotterdam, Leefbaar Schiedam en Leefbaar Vlaardingen). Aan de ene kant kunnen de landelijke partijen gebruik maken van de middelen en naamsbekendheid van de partij op nationaal niveau, waardoor zij in theorie een voorsprong kunnen hebben op de lokale partijen

die dit niet hebben. Aan de andere kant profileren lokale partijen zich vaak als partijen die dichterbij het volk staan dan de traditionele partijen, waaruit de logische assumptie volgt dat juist zij meer doen om dat beeld staande te houden.

Als laatste wordt de modererende variabele 'Coalitie Politieke positie' onderscheiden. Met deze variabele wordt bedoeld het onderscheid tussen de onderzochte partijen die in de coalitie zitten tegenover de onderzochte partijen die in de oppositie zitten. Het kan immers uitmaken voor de strategie van een partij wat de positie van die partij is binnen de gemeenteraad. Zo is het waarschijnlijk dat een politieke partij die in de coalitie zit minder geneigd is om een protestmars tegen het gemeente bestuur te organiseren dan een politieke partij die in de oppositie zit.

2.2.2 Operationalisatieschema

Strategie

De belangrijkste indicator voor de afhankelijke variabele is welke middelen worden ingezet om de participatie van burgers vorm te geven. Dit kan bestaan uit bij mensen langs gaan, via de post contact zoeken, op evenementen aanwezig zijn om burgers te woord te staan en via de plaatselijke media burgers oproepen.

Strategie is in drie verschillende niveaus in te delen. Op het laagste niveau wordt er een 'beperkte strategie' ingezet. Dit houdt in dat de politieke partij hooguit gebruik maakt en meedoet aan de vanuit de gemeenteraad opgezette participatiemiddelen, maar als politieke partij zelf niets doet om met burgers in contact te komen of hen aan te zetten tot participatie. De politieke partij maakt op dit niveau geen gebruik van sociale media, gaat niet op eigen initiatief de wijk in om in contact te komen met burgers en hebben ook weinig tot niet te maken met burgers die uit eigen initiatief contact zoeken met de politieke partij.

Een niveau hoger wordt er gebruik gemaakt van een 'neutrale strategie'. Dit houdt in dat de politieke partij meedoet aan de vanuit de gemeenteraad opgezette participatiemiddelen en dat de partij een aantal dingen doet om met burgers in contact te komen en hen aan te zetten tot participatie. Er wordt op dit niveau gebruik gemaakt van sociale media en als er een probleem signaal komt vanuit de samenleving dan is de partij bereid om contact te zoeken met burgers door middel van bijvoorbeeld flyereren of aanwezig te zijn in de wijk. In uitzonderlijke gevallen kan de politieke partij er voor kiezen om langs de deuren te gaan maar de voorkeur gaat uit naar een grootschaligere aanpak zoals een informatieavond voor de hele wijk. Verder stelt de partij zich beschikbaar voor burgers om uit eigen initiatief hun probleem te komen bespreken.

Op het hoogste niveau wordt er van een 'intensieve strategie' gebruik gemaakt. Op dit niveau wordt er door de politieke partij in kwestie alles aan gedaan om de burgers te bereiken en hun participatie te beïnvloeden. De partij maakt op een actieve manier gebruik van sociale media en vindt het heel belangrijk dat burgers de partij kunnen vinden om hun problemen bespreekbaar te maken. De politieke partij maakt gebruik van de vanuit de gemeenteraad opgezette participatiemiddelen maar vindt deze niet voldoende. Ter aanvulling van de vanuit de gemeenteraad opgezette participatiemiddelen is de partij daarom op actieve manier aanwezig in de wijk, ook als er geen probleem signaal vanuit de samenleving komt. De partij maakt gebruik van flyereren en aanwezig zijn in de wijk en ziet er belang in om bij mensen langs de deuren te gaan om een op zo intensief mogelijke manier contact te hebben met burgers.

Ideologie

De belangrijkste indicator voor de ideologische grondslag van de politieke partijen is hoe er gedacht wordt over het belang van participatie. Dit komt naar voren in de uitlatingen van politieke partijen over participatie in hun verkiezingsprogramma's en interviews. Dit kan variëren van heel belangrijk tot niet belangrijk. Een tweede indicator voor deze variabele is wie de primaire stakeholders van participatie zijn voor de politieke partijen. Bij deze indicator wordt er gekeken of de politieke partijen zich vooral

richten op individuele burgers, maatschappelijke organisaties of bedrijven en ondernemers. Bij maatschappelijke organisaties wordt er vooral gekeken naar georganiseerde groepen burgers.

Politieke cultuur

De indicatoren van deze modererende variabele zijn op te delen in twee brede categorieën. Ten eerste is er de vraag hoe de relatie tussen de raad en de bevolking wordt gepercipieerd door de onderzochte politieke partij. Heeft de partij het idee dat de bevolking tevreden is met de lokale politiek, is de drempel voor contact tussen burgers en politiek niet te groot, en zijn de partijen tevreden over de betrokkenheid van burgers. Ten tweede is er de vraag hoe de verhoudingen en relaties binnen de raad zelf zijn. Is de onderzochte partij positief over collega raadsleden en positief over het huidige participatiebeleid van de gemeente.

Activiteitschaal politieke partij

Deze modererende variabele vereist weinig uitleg over de indicatoren. De lokale partijen en de landelijke partijen zijn duidelijk te onderscheiden. Of er inderdaad verschillen zitten tussen de lokale en landelijke partijen moet duidelijk maken of de claim van lokale partijen dat zij 'dichter bij de burger staan' enigszins op waarheid berust. Dit kan door te kijken hoe vaak er door de verschillende politieke partijen gesproken wordt over 'de wijk' en 'de straat' in verhouding tot meer algemenere termen over de gemeente in zijn geheel.

Coalitie Politieke positie

Ook voor deze modererende variabele is het vrij eenvoudig om de indicatoren uit te leggen. Of de partij wel of niet in de coalitie zit is eenvoudig te achterhalen via het internet. Ook voor deze variabele kan enkel bij het vergelijken van de resultaten worden onderzocht.

2.2.3 Uitwerking causaal schema en hypotheses

Aan de hand van het causale schema kan een aantal hypotheses worden geformuleerd over de relatie tussen de afhankelijke en onafhankelijke variabelen.

Ideologie	->	Strategie
1. Ideologie A: Participatie is zeer belangrijk, de focus ligt op individuele burgers.		Strategie X: Intensieve strategie. Alle middelen worden ingezet en er wordt op een actieve manier contact gezocht met burgers.

<p>2. Ideologie B: Participatie is matig belangrijk, de focus ligt op het maatschappelijke middenveld.</p>	<p>Strategie Y: Neutrale strategie. De middelen zijn beschikbaar maar worden niet allemaal even intensief ingezet, er wordt contact gezocht met burgers als er een probleem signaal vanuit de samenleving komt.</p>
<p>3. Ideologie C: Participatie is niet belangrijk, bedrijven en ondernemers zijn de primaire stakeholders.</p>	<p>Strategie Z: Beperkte strategie. De middelen die er vanuit de gemeenteraad zijn worden benut maar de partij doet zelf niks extra om burgers te bereiken.</p>

Tabel 2.2: Hypotheses 1,2 en 3.

Een politieke partij die participatie van burgers zeer belangrijk vindt zal alles wat in haar macht ligt doen om die participatie te bevorderen. Een politieke partij die in te delen valt bij ideologie 'A' zal dan ook gebruik maken van strategie 'X', waarbij de focus ligt op het persoonlijke contact met burgers als de primaire stakeholder van participatie. Tegelijkertijd zal een politieke partij die participatie minder of niet belangrijk vinden, ook minder doen om de participatie van burgers te beïnvloeden.

De verwachting is dat de lokale partijen samen met de SP, ideologie A aanhangen en gebruik maken van strategie X. De SP profileert zich als volkspartij. Het is voor de hand liggend dat een volkspartij zich vooral richt op de individuele bewoners van een gemeente als het gaat om het beïnvloeden van de participatie. Het is immers het volk dat bij deze partij centraal staat. Lokale partijen zouden dichter bij de burger staan dan landelijke partijen. Hiervan uitgaande wordt verwacht dat lokale partijen zich bij het beïnvloeden van participatie vooral richten op de individuele burgers die zich niet georganiseerd hebben maar individuele bewoners proberen te bereiken om van 'de man in de straat' te horen wat hij wil van de gemeente.

De verwachting voor het CDA is dat zij participatie matig belangrijk vinden (ideologie B) en daarom strategie Y aanhouden. Deze hypothese is gebaseerd op de gedachtegang dat het CDA vaak in een adem wordt genoemd met het maatschappelijk middenveld. De verschillende CDA fracties in de gemeente, omschrijven in hun partijprogramma's het belang van verenigingen in de samenleving. Hieruit geredeneerd volgt dat het CDA zich bij de beïnvloeding van participatie vooral richt op verenigingen, kerken en bijvoorbeeld bewonersorganisaties. De strategie die past bij het bereiken van groepen mensen is gericht op het aanwezig zijn bij evenementen (op de markt staan) en via post berichten mensen aan te spreken.

Tot slot wordt verwacht dat de VVD gebruik maakt van strategie Z omdat participatie niet zo belangrijk wordt gevonden (ideologie C.) Het idee achter deze hypothese is dat de VVD zich vooral richt op de economische vrijheid van burgers. Bedrijven zijn, zeker op lokaal niveau, vaak een belangrijke spil in de maatschappij. Als bedrijven in de gemeente tevreden zijn met hoe het er aan toe gaat in de gemeente, dan hoeft er niet nog eens extra om de mening van burgers gevraagd te worden.

Hypotheses voor modererende variabelen

Naast de bovenstaande drie hypothesen zijn er ook drie hypothesen opgesteld die verband houden met de modererende variabelen in het causale schema.

4. In gemeente met een vooral positieve perceptie van de politieke cultuur wordt meer gedaan om de participatie van burgers te beïnvloeden.
5. Lokale partijen doen meer om de participatie van burgers te beïnvloeden dan landelijke partijen.
6. Politieke partijen die in de oppositie zitten doen meer om de participatie van burgers te beïnvloeden dan politieke partijen die deel uitmaken van het College van B en W.

Tabel 2.3: Hypothesen 4,5 en 6.

Het idee achter hypothese vier is dat een positieve perceptie van de politieke cultuur in een gemeente betekent dat de politieke partijen in de gemeente het gevoel hebben dat burgers behoefte hebben aan participatie omdat ze betrokken zijn en vertrouwen hebben in het politieke systeem. De gemeenteraad in zijn geheel sluit aan bij het idee van de desbetreffende partij over participatie en de relatie met andere partijen in de gemeente wordt als positief neergezet. Als er een algemene sfeer van inclusiviteit heerst, is er meer neiging vanuit politieke partijen om participatie te bevorderen.

Aan lokale politieke partijen wordt vaak toegedicht dat zij dichter bij de burger staan dan de overige politieke partijen. Bij hypothese vijf staat deze gedachtegang centraal. Als lokale politieke partijen inderdaad dichter bij de burger staan dan de landelijke partijen, valt te verwachten dat zij meer proberen te doen om burgers te betrekken bij het beleidsproces. Lokale partijen claimen vaak beter te weten wat de bevolking wil, om dit te weten zouden de

partijen vaker in contact moeten staan met de bevolking dan de landelijke partijen.

De achterliggende gedachte bij hypothese zes is dat oppositiepartijen meer baat hebben bij het beïnvloeden van participatie van burgers. Dit omdat zij zonder positie in de coalitie binnen de gemeente, in principe minder macht hebben om hun ideeën door te voeren dan partijen die wel in de coalitie zitten. Om die reden kan het voor hen aantrekkelijk zijn om de participatie van burgers in het beleidsproces aan te wakkeren, om zo indirect hun machtspositie te vergroten

3 Onderzoekopzet en methodologische verantwoording

In dit hoofdstuk staat beschreven hoe het onderzoek wordt vormgegeven.

3.1 Onderzoeksstrategie

Het empirische deel van dit onderzoek bestaat uit het achterhalen van de verschillende standpunten over participatie die aanwezig zijn bij de diverse politieke partijen die onderzocht worden. Hierbij wordt gebruik gemaakt van de partijprogramma's die politieke partijen beschikbaar stellen voor verkiezingen. Er wordt zowel naar de meest recente partijprogramma's van de partijen op gemeente niveau gekeken als naar de meest recente partijprogramma's van de landelijke takken van deze partijen, om een zo breed mogelijk beeld te krijgen over hoe de partijen staan tegenover participatie. Ook zal er gekeken worden welke activiteiten de verschillende politieke partijen ondernemen in hun gemeente om burgers te activeren. Hierdoor kan gekeken worden welke middelen de politieke partijen tot hun beschikking hebben en inzetten.

Ter aanvulling van het hierboven beschreven empirische deel zijn er interviews gehouden met de fractievoorzitters van de verschillende politieke partijen. Het doel van de interviews is dieper ingaan op de ideeën van de partij over participatie en hoe de partijen hier aan vorm geven, welke middelen de partijen wel en niet gebruiken en waarom.

Tot slot zullen de resultaten van de verschillende cases worden vergeleken om te kijken welke factoren de belangrijkste bijdrage leveren aan de verschillen tussen de cases. Is het verschil tussen lokale en lokale takken van landelijke partijen van belang? Zijn de verschillen te koppelen aan de verschillende ideologieën van partijen? Maakt het uit of een partij in de coalitie zit of niet? Of bepaalt de grootte van de gemeente welke middelen er beschikbaar zijn en kunnen worden ingezet?

3.2 Casusselectie

De focus van dit onderzoek ligt bij de gemeenten Rotterdam, Schiedam en Vlaardingen. Er zal in iedere gemeente gekeken worden naar vier politieke partijen, namelijk: de VVD, het CDA, de SP en Leefbaar Rotterdam, Schiedam en Vlaardingen. De drie gemeenten die in dit onderzoek aan bod komen liggen alle drie in de stadsregio Rotterdam. Alle drie de gemeenten hebben met ongeveer dezelfde problematiek te maken, hierdoor kunnen eventuele regionale verschillen tussen de partijen worden uitgesloten.

Rotterdam

Rotterdam is de grootste gemeente die in dit onderzoek wordt belicht. In de gemeenteraad van Rotterdam zijn 45 zetels beschikbaar. Van de politieke partijen die worden onderzocht binnen de gemeente is Leefbaar Rotterdam de grootste in de gemeenteraad met veertien zetels. De SP heeft in Rotterdam vijf zetels terwijl VVD en CDA beiden drie zetels hebben. De partijen Leefbaar Rotterdam en het CDA zitten in de coalitie. De SP en VVD zitten in de oppositie.

Schiedam

Schiedam is een middelgrote gemeente die tussen Rotterdam en Vlaardingen ligt. In de gemeenteraad van Schiedam zijn 35 zetels beschikbaar. Leefbaar Schiedam en het CDA hebben elk drie zetels, de SP en de VVD hebben elk vier zetels. De partijen SP, VVD en CDA zitten in de coalitie. Leefbaar Schiedam zit in de oppositie.

Vlaardingen

Vlaardingen is een middelgrote gemeente. In de gemeenteraad van Vlaardingen zijn ook 35 zetels beschikbaar. De SP en Leefbaar Vlaardingen hebben elk vijf zetels, het CDA heeft drie en de VVD heeft twee zetels. De SP en het CDA zitten in de coalitie. Leefbaar Vlaardingen en de VVD zitten in de oppositie.

3.3 interviews

Elf van de twaalf geplande interviews hebben plaatsgevonden, met het CDA in Rotterdam is geen interview gehouden en wordt daarom niet meegenomen in de analyse. De elf interviews hebben semigestructureerd plaatsgevonden. Hierdoor was er ruimte om af te wijken van het opgestelde interviewschema. Twee van de interviews zijn telefonisch afgenomen, de andere persoonlijk. De meeste interviews zijn met de fractievoorzitters van de politieke partijen gehouden, in vier gevallen is met raadsleden gesproken, er is een keer met een fractiemedewerker gesproken en in één geval met een vicevoorzitter van een gebiedscommissie. Er zijn een aantal algemene vragen opgesteld waardoor de antwoorden goed vergeleken konden worden. Maar er is ook ruimte gemaakt voor specifieke vragen voor verschillende partijen, bijvoorbeeld gericht op bepaalde ideeën over participatie die niet bij alle partijen terugkomen, of gericht op welke middelen de ene politieke partij wel gebruikt en de anderen niet. In bijlage 1 staan de gebruikte interviewvragen.

3.4 Documentanalyse

Voordat de interviews werden gehouden is op een grondige manier onderzocht hoe partijen denken over participatie en welke middelen zij tot hun beschikking hebben. Hierbij werd vooral gekeken naar de verkiezingsprogramma's. Deze documenten zijn makkelijk te vinden en kunnen over het algemeen goed met elkaar worden vergeleken, zowel voor de verschillende partijen binnen de gemeenten als voor het vergelijken van de verschillende takken van dezelfde partijen.

De verkiezingsprogramma's van de onderzochte politieke partijen verschillen sterk per gemeente. Daarom is er voor gekozen om de programma's eerst per gemeente te bekijken en daarna pas te kijken naar de overeenkomsten en verschillen tussen de gemeenten en (indien aanwezig) het landelijke verkiezingsprogramma van de partijen.

Niet alle hoofdstukken in de verkiezingsprogramma's zijn relevant voor dit onderzoek en niet alle politieke partijen hebben dezelfde onderwerpen in hun programma staan. Zo is het CDA vaak de enige die een hoofdstuk besteedt aan vrijwilligerswerk en heeft geen van de partijen een hoofdstuk dat zich specifiek richt op participatie. Om een gelijke analyse te kunnen maken is er daarom voor gekozen om te kijken naar de onderwerpen en hoofdstukken die alle verkiezingsprogramma's wel hebben. Zo hebben alle programma's een inleiding waarin de partijen hun belangrijkste punten uitleggen, en een hoofdstuk dat over 'bestuur' gaat. Vooral in dit laatste hoofdstuk komt het onderwerp participatie direct of indirect aan de orde.

Om het verschil in aantal woorden tussen de relevante onderdelen van de verschillende verkiezingsprogramma's gelijk te trekken wordt er gekeken hoeveel woorden het kleinste programma bevat, en worden de andere programma's daarop aangepast op basis van het weghalen van niet (of minder) relevante onderdelen.

Inhoudelijk wordt er per verkiezingsprogramma geturfd hoe vaak bepaalde woorden aan bod komen en of deze begrippen positief (+) negatief (-) of neutraal aangeduid worden. Voor de gehouden interviews wordt een soortgelijke analyse gehouden op basis van hetzelfde codeerschema.

4 Context en bevindingen

In dit hoofdstuk wordt de context van de drie gemeenten bekeken en worden de bevindingen in de verkiezingsprogramma's uiteengezet. Er wordt gekeken naar de structurele context, de maatschappelijke context en de gemeentelijke context.

4.1 Structurele context

Sinds de invoering van de Wet Dualisering Gemeentebestuur in 2002 is de rol van de gemeenteraad sterk veranderd. De bedoeling van de wetgever was dat de dualisering zou leiden tot een versterking van de kaderstellende en controlerende rol van de gemeenteraad (Denters, 2007: 3). Doordat de rollen en taken van de raad en het college gescheiden zijn, is de gemeenteraad qua positie meer gaan lijken op de positie van de Tweede Kamer. Er is meer ruimte gekomen voor de politieke partijen in de raad om politiek te voeren, mede omdat de gemeenteraad nu bijgestaan wordt door een griffier. Politieke partijen hebben meer ruimte om zich te profileren en maken hier gebruik van door op een fellere manier politiek te voeren, zo is de gemeenteraad niet alleen qua vorm maar ook qua inhoud meer gaan lijken op de Tweede Kamer.

Met de dualisering van de gemeentelijke politiek werd beoogd om de onafhankelijke positie van de raad ten opzichte van het college te versterken, maar in de praktijk treedt de raad niet altijd even onafhankelijk op. Individuele raadsleden van coalitiefracties nemen niet vaak een zelfstandig standpunt in vanwege de gebondenheid aan een bestuursakkoord. Ook ondersteunen de coalitiefracties de collegeleden uit de eigen partij om geen al te kritische houding te hebben tegenover partijgenoten. Onenigheid in de partij is niet goed voor de publiciteit en kan schade veroorzaken bij verkiezingen (Baaijens en Bongaards, 2014).

Over het succes van de dualisering lopen de meningen sterk uiteen. Of iemand positief of negatief is over de vernieuwde rol van de gemeenteraad hangt sterk af van de positie die men bekleedt. Zo zijn wethouders in het algemeen een stuk minder positief over dualisering dan de raadsleden in een gemeente (Denters, 2007: 5).

Een gevolg van de dualisering is dat wethouders niet meer lid zijn van de gemeenteraad. Hierdoor hoeven nieuwe wethouders niet persé uit de gemeente zelf te komen. Dit kan een negatief effect hebben op het vertrouwen van burgers in de politiek omdat de representativiteit van de lokale politiek hiermee onder druk komt te staan (Pruim, 2017). Onder andere hierdoor is het maar de vraag of de invoering van de dualisering een positieve

ontwikkeling is geweest voor de lokale politiek.

4.2 Maatschappelijke context

Lokale overheden krijgen er steeds meer bevoegdheden bij, bijvoorbeeld door decentralisaties vanuit de nationale overheid, terwijl er minder (financiële) middelen beschikbaar zijn door bezuinigingen. Ondertussen neemt de complexiteit van de vraagstukken waarmee gemeenten te maken hebben toe. Hierdoor zoeken gemeenten noodgedwongen steeds vaker toenadering tot maatschappelijke actoren om samen een oplossing te kunnen vinden voor de verschillende maatschappelijke problemen. Er wordt steeds meer verwacht van burgers. Een veronderstelling achter de hoge verwachtingen aan burgers is dat zij zich betrokken voelen bij de zaken die zich in hun geografische nabijheid bevinden (SCP, 2015c: 6). De vraag is in hoeverre bewoners zich daadwerkelijk betrokken voelen bij hun leefomgeving.

Mensen werken steeds minder vaak in de plaats waar ze wonen en maken vaker gebruik van de voorzieningen van andere plaatsen. Ondertussen breiden de sociale netwerken van burgers zich uit dankzij hun regionale leefpatroon en verhuizingen. Maar ook als bewoners in hun woonplaats aanwezig zijn, trekken ze zich steeds meer terug door technologische ontwikkelingen zoals de televisie en het internet (Van Engelsdorp Gastelaars 2003). Ook door de trends van ontzuiling en individualisering zijn bewoners minder betrokken bij hun woonplaats. Hierdoor lijkt het voor de hand te liggen dat een groot deel van de bevolking geen sterke band voelt met hun woonplaats. Er kan ook gesteld worden dat burgers juist steeds meer waarde hechten aan de kwaliteiten van de lokale omgeving die het wonen veraangenamen. Lokale binding hoeft dan ook geen betrekking te hebben op relaties met mensen, bewoners kunnen zich ook mentaal verbonden voelen met de plek waar zij wonen (SCP, 2015c: 6-7).

De trends van ontzuiling en individualisering hebben ook effect op politieke partijen. Er is een groeiende tendens van het fenomeen 'zwevende kiezer' en er komen nieuwe partijen bij terwijl de traditionele partijen kiezers inleveren. Dit is op lokaal niveau duidelijk zichtbaar in de stijgende populariteit van lokale partijen ten opzichte van de landelijke partijen.

Uit het Continu Onderzoek Burgerperspectieven (COB) van het Sociaal Cultureel Planbureau komt naar voren dat er sinds 2008 sprake is van een trendmatige daling in tevredenheid met politiek en een afnemend vertrouwen in diverse maatschappelijke en politieke instituties. (SCP, 2015a: 11). Hoewel de lokale politiek beter scoort dan de landelijke politiek is het opvallend dat het lokale bestuur gemiddeld een hoger cijfer kreeg, namelijk een 6.2, dan de

lokale politiek (SCP 2015b: 23). Men is dus blijkbaar positief over de gang van zaken, maar minder te spreken over de politiek in de gemeente.

De dalende trend van tevredenheid met de politiek is terug te zien in de lage opkomstcijfers bij verkiezingen en het verminderd lidmaatschap van een politieke partij. In 2015 zijn nog geen 300.000 mensen lid van een politieke partij. Ook op lokaal niveau hebben politieke partijen te maken met verminderd partijlidmaatschap en lage opkomsten bij verkiezingen. In 2014 was de opkomst bij de gemeenteraadsverkiezingen landelijk 54 procent. Bij de gemeenten die in dit onderzoek centraal staan, lag het opkomstpercentage nog lager; 45,14 procent voor Rotterdam, 42,61 procent voor Schiedam en 48,46 procent voor Vlaardingen³.

4.3 Gemeentelijke context

De gekozen gemeenten voor dit onderzoek liggen alle drie in de stadsregio Rotterdam. Hier is bewust voor gekozen zodat regionale verschillen tussen de politieke partijen kunnen worden uitgesloten. De drie gemeenten werken op vrijwillige basis samen via het samenwerkingsverband 'Metropoolregio Rotterdam Den Haag' (MRDH) en hebben te maken met dezelfde soort problematiek. In deze paragraaf wordt er per gemeente gekeken naar de samenstelling van de gemeenteraad, het participatiebeleid, en de verkiezingsprogramma's van de relevante politieke partijen. Het onderzoeken van de verkiezingsprogramma's heeft als doel om een eerste beeld te krijgen over de mogelijke ideologie en strategie die de politieke partijen hebben. Deze verwachtingen worden bij de analyse van de interviews meegenomen.

4.3.1 Rotterdam

De gemeente Rotterdam telt 631.155 inwoners en is hiermee de op één na grootste gemeente van Nederland. De gemeenteraad van Rotterdam bestaat uit 45 raadsleden. Leefbaar Rotterdam is de grootste partij met veertien zetels. De overige partijen in de raad zijn: PvdA met acht zetels, D66 met zes zetels, SP met vijf zetels, VVD en CDA met iedere drie zetels, GroenLinks en Nida Rotterdam met ieder twee zetels en tot slot, CU/SGP en Partij voor de Dieren met ieder één zetel. Het college van B&W bestaat uit Leefbaar Rotterdam, D66 en het CDA. Van de onderzochte politieke partijen in deze gemeenten zitten er dus twee in de coalitie en twee in de oppositie.

³ www.verkiezingsuitslagen.nl

Participatie in Rotterdam

Rotterdam heeft een uitgebreid programma om burgers te betrekken bij de lokale overheid. In het collegeprogramma staan plannen om meer zeggenschap voor Rotterdammers te creëren centraal onder het motto 'Rotterdam is voor Rotterdammers' (Rotterdam, 2014a). Rotterdam is momenteel dan ook bezig met verschillende experimenten op het gebied van participatie van burgers.

Bij het 'Right to Challenge' (RtC) platform krijgt een wijk of buurt het recht om lokale voorzieningen en taken van de gemeente uit te dagen, wanneer zij denken het zelf anders en beter te kunnen organiseren. Als initiatiefnemers de gemeente willen uitdagen, krijgen ze een contactpersoon aangewezen binnen het platform RtC. Deze contactpersoon brengt de initiatiefnemers vervolgens in contact met de juiste medewerkers binnen de gemeente. Samen wordt er dan een plan opgesteld dat door het platform RtC wordt beoordeeld, deze beoordeling wordt doorgespeeld aan de relevante wethouder die uiteindelijk de beslissing neemt. De contactambtenaar blijft het project faciliteren met kennis en ervaring (Rotterdam, 2014c: 3-6). Deze vorm van participatie staat hoog op de participatieladder. Hoewel de beslissing of een uitdaging wordt aangegaan of niet bij de wethouder ligt, hebben burgers de kans om veel zeggenschap te krijgen over beleid in hun wijk of buurt.

Rotterdam maakt ook gebruik van een burgerjury. In totaal zitten er 150 inwoners in de burgerjury van Rotterdam. Zij komen 2 keer per jaar bijeen waarbij zij in gesprek gaan met burgemeester en wethouders over verschillende thema's en onderwerpen. Adviezen vanuit de burgerjury worden vervolgens meegenomen bij beleidsvorming. De burgerjury in Rotterdam is onderdeel van de experimentele fase van de gemeente (Rotterdam, 2015). Op de participatieladder staat de burgerjury in het midden, op de trede adviseren.

Naast de bovengenoemde experimenten zijn er in Rotterdam ook verschillende vastgelopen projecten voor burgerparticipatie. Vooral op het gebied van bewonersinitiatieven doet de gemeente veel om burgers de kans te geven iets te doen voor hun wijk of buurt. De gebiedscommissies bepalen welke initiatieven worden ondersteund en verdelen de middelen voor de initiatieven onder de initiatiefnemers. Waar nodig, helpt de gemeente met ondersteuning van bewonersinitiatieven door het verschaffen van denkkracht, kennis en concrete hulp. Ook helpt de gemeente initiatiefnemers in contact te komen met andere initiatiefnemers of maatschappelijke organisaties en worden er workshops gegeven over de gang van zaken omtrent het onderhouden van bewonersnetwerken (Rotterdam, 2014b: 4-8).

Citylab010 wordt omschreven als het Rotterdams laboratorium voor maatschappelijke innovatie. Bij het Citylab010 kunnen burgers hun initiatieven om Rotterdam verder te ontwikkelen aankaarten. Het is vergelijkbaar met bewonersinitiatieven maar verschilt in omvang, het is niet enkel gericht op een wijk of buurt, maar op de hele stad. Iemand met een plan voor de stad kan vanuit Citylab010 de expertise en het netwerk krijgen om het plan tot uitvoering te brengen. Twee keer per jaar beslist de gemeente welke initiatieven subsidie krijgen⁴. Zowel de bewonersinitiatieven als de Citylab010 staan op de trede coproduceren van de participatieladder.

Verkiezingsprogramma's Rotterdam

De vier politieke partijen die onderzocht worden in de gemeente Rotterdam hebben allemaal een vrij uitgebreid verkiezingsprogramma opgesteld voor de verkiezingen in 2014. De lengte van deze documenten verschilt wel. Hoewel er aan de hand van de lengte van de documenten geen conclusies kunnen worden getrokken over de inhoud, is het interessant om te zien dat de partijen die verwacht worden positief tegenover participatie te staan, een uitgebreider verkiezingsprogramma lijken te hebben. De SP met 37 pagina's en Leefbaar Rotterdam met 39 pagina's hebben beduidend meer te zeggen over de lokale situatie in hun gemeente dan de VVD met 24 pagina's. Het CDA zit met 34 pagina's in de middenmoot.

De relevante stukken uit de verkiezingsprogramma die eerder zijn benoemd verschillen in het aantal woorden dat door de verschillende partijen worden benut. De SP heeft met een totaal van 1988 woorden het meeste te vertellen in de inleiding en het bestuur hoofdstuk, de CDA volgt met 1855 woorden en de minste woorden worden gebruikt in de programma's van de VVD en Leefbaar Rotterdam met respectievelijk 1371 en 1388 woorden. Om dit gelijk te trekken worden de onderzochte pagina's van de CDA en SP ingekort en gelijk getrokken aan die van de VVD en Leefbaar Rotterdam. Er wordt uitgegaan van ongeveer 1400 woorden.

SP

In het verkiezingsprogramma van de SP wordt naar verhouding vaak gesproken over de mensen in de gemeente, 44 keer. Ten opzichte van hoe vaak er in het programma gesproken wordt over overheid en maatschappelijke middenveld (respectievelijk 17 en 8 keer) komt hier duidelijk naar voren dat de SP de focus legt op de burgers. Ook heeft de SP het vrij vaak over

⁴ www.citylab010.nl

het belang van de stad en de wijken. 30 keer is er in deze categorie een woord geturfd waarvan 16 over de stad gaan, en 14 specifiek over wijken. Hoewel er op een directe manier niet veel gezegd wordt over participatie (het woord participatie wordt slechts één keer genoemd), komt in het verkiezingsprogramma van de SP wel duidelijk naar voren hoe gebruik gemaakt moet worden van de kennis en kunde van de burgers in de gemeente Rotterdam. Er wordt veel nadruk gelegd op de ideeën, initiatieven en voorstellen van burgers waarover uitsluitend positief wordt gesproken (10 keer). Ook wordt relatief vaak positief gesproken over verschillende vormen van directe democratie (5 keer) en is er aandacht voor het begrip 'menselijke maat' (3 keer). De algemene boodschap die vanuit het verkiezingsprogramma van de SP naar voren komt is dat de burger weer 'baas in eigen stad' dient te worden.

De bovenstaande bevindingen over het partijprogramma van de SP ondersteunen het idee dat de SP ideologie A (participatie is zeer belangrijk) aanhangt. Of dit ook betekent dat de SP in Rotterdam gebruik maakt van strategie X moet uit het interview blijken. Wel staat er in het verkiezingsprogramma van de SP een specifieke vermelding naar het persoonlijk uitnodigen van burgers om mee te denken over het bestuur in de gemeente (SP Rotterdam, 2013: 35), wat een sterke indicatie kan zijn dat de SP in Rotterdam inderdaad gebruik maakt van strategie X.

VVD

In het verkiezingsprogramma van de VVD wordt relatief vaak gesproken over de overheid, maar dan vooral op een negatieve manier. Vooral de ambtelijke organisatie van de gemeente Rotterdam wordt negatief neergezet (6 keer negatief tegenover 1 keer positief). De VVD noemt ondernemers een aantal keer (5 keer) maar heeft het vaker over burgers (13). In het partijprogramma van de VVD in Rotterdam ligt de focus op de stad en de gemeente in zijn geheel. Slechts 2 keer wordt er gesproken over de wijken, terwijl er 9 keer over de stad en 8 keer over de gemeente wordt gesproken.

Over participatie wordt niet gesproken in het programma van de VVD. De enige zin die de VVD wijdt aan de betrokkenheid van burgers is dat 'De VVD wil dat betrokkenheid bij buurt of wijk vanuit de bewoners zelf komt.' (VVD Rotterdam, 2014: 21). Ook spreekt de VVD in haar programma over het meer vertrouwen geven aan lokale groepen van burgers, maar er wordt niets gezegd over hoe dit gedaan moet worden.

De bovenstaande bevindingen over het verkiezingsprogramma van de VVD ondersteunen het

idee dat de VVD participatie niet echt belangrijk vindt (ideologie C). Er zijn op basis van het programma geen indicaties te vinden over welke strategie de VVD hanteert.

CDA

Het CDA in Rotterdam heeft het in haar verkiezingsprogramma in verhouding vaak over mensen en de overheid (beide 12 keer). Maar ook het maatschappelijke middenveld komt aan bod (12 keer) en er wordt in verhouding met de overige partijen in de gemeente veel focus gelegd op de samenleving, gezinnen worden vaak genoemd (5) en ook het woord samenleving zelf komt relatief veel voor (7). In het programma wordt ongeveer even vaak gesproken over de wijken als over de stad in het geheel (respectievelijk 9 en 11 keer).

Er wordt in het programma specifiek gesproken over het belang van vrijwilligerswerk en een actieve houding van alle inwoners om een bijdrage te leveren aan de stad (CDA Rotterdam, 2014: 5). Het gaat bij de CDA om het samen doen (4 keer) en de menselijke maat toepassen (3 keer). Er wordt positief gedacht over het vergroten van de inspraak van burgers maar er wordt verder niet gesproken over het ondersteunen, aanmoedigen of betrekken van burgers bij het uitvoeren van initiatieven. Er wordt maar 2 keer over initiatieven gesproken.

De bovenstaande bevindingen over het verkiezingsprogramma geven het idee dat de ideologie van het CDA is in te delen van bij ideologie B. Hoewel er niet specifiek gesproken wordt over de participatie van burgers, wordt er wel duidelijk belang gehecht aan de samenleving, het samen doen, en vrijwilligerswerk.

Leefbaar Rotterdam

Het verkiezingsprogramma van Leefbaar Rotterdam laat een duidelijke focus zien op de menselijke factor in de gemeente, er wordt 22 keer aan burgers gerefereerd, daarbij wordt opvallend vaak gebruik gemaakt van 'De Rotterdammer' in plaats van meer algemenere benamingen (9 keer). Ook bij het benoemen van de stad en de wijk gaat het in het programma van Leefbaar Rotterdam vooral over de stad Rotterdam in zijn geheel (11 keer) tegenover maar 2 meldingen van de wijk. 7 van de 11 meldingen over de stad Rotterdam wordt specifiek Rotterdam genoemd in plaats van meer algemenere benamingen.

Leefbaar Rotterdam laat duidelijk blijken niet gediend te zijn van een groot ambtenarenapparaat en zijn dan ook in hun uitingen over de overheid (15 keer) bijna de helft negatief (7 keer). Het maatschappelijke middenveld wordt in het partijprogramma van

Leefbaar Rotterdam nauwelijks genoemd (3 keer).

Over participatie komt naar voren dat Leefbaar Rotterdam zich vooral richt op menselijk contact tussen de gemeente en haar burgers. Er wordt gesproken over luisteren (3 keer), betrekken (2 keer) het zijn van een gesprekspartner (2 keer), directe inspraak (1 keer) en het belang van referenda (2 keer).

De bovenstaande bevindingen over het verkiezingsprogramma van Leefbaar Rotterdam geven onderbouwing aan het idee dat het voor lokale partijen van belang is dat er veel participatie plaatsvindt in de gemeente en dat zij dus in te delen zijn bij ideologie A.

4.3.2 Schiedam

De gemeente Schiedam telt 77.155 inwoners. De gemeenteraad van Schiedam heeft 35 zetels te verdelen. In Schiedam zijn twaalf fracties actief in de gemeenteraad. De verdeling van de zetels is als volgende: PvdA en D66 ieder vijf zetels, VVD, SP en het Algemeen Ouderen Verbond ieder vier zetels, CDA en Leefbaar Schiedam hebben ieder drie zetels, GroenLinks en Progressief Schiedam ieder twee zetels, en tot slot, Gemeente Belangen Schiedam, CU/SGP en lijst blanco ieder één zetel. Het college van B&W bestaat uit de PvdA, D66, VVD, SP en CDA. Van de onderzochte partijen zit dus enkel Leefbaar Schiedam niet in de coalitie in Schiedam.

Participatie in Schiedam

De gemeente Schiedam houdt zich actief bezig met het vormgeven van de participatie van burgers. Er zijn meerdere instrumenten in gebruik om de burgers bij het bestuur te betrekken. Zo maakt de gemeente Schiedam gebruik van het *Stadsurf*. Een *Stadsurf* is gericht op de beeldvorming van de gemeenteraad. Ongeveer een keer per maand vindt er een *Stadsurf* plaats, raadsleden kunnen zich hier laten informeren over onderwerpen die in Schiedam spelen. Burgers kunnen op deze bijeenkomst inspreken om hun ideeën kenbaar te maken aan de raadsleden. Dit participatie-instrument staat ongeveer halverwege de participatieladder, de burgers die bij dit instrument betrokken zijn krijgen de mogelijkheid om raadsleden te adviseren en te raadplegen over specifiek beleid of problemen in de gemeente, maar hebben geen zeggenschap over de uitkomsten.

Verder maakt Schiedam gebruik van *Schiedams doen*. *Schiedams doen* richt zich op initiatiefnemers uit de bevolking. De gemeente Schiedam ondersteunt lokale initiatieven door de initiatiefnemers in contact te brengen met het ambtelijke apparaat van de gemeente.

Onder de noemer *Schiedams doen* zoekt de gemeente op een actieve manier naar burgers met goede ideeën door aanwezig te zijn in wijken en bij evenementen in de stad. Dit participatie-instrument staat hoog op de participatieladder omdat er op een actieve manier wordt samengewerkt met burgers die in het interactieproces gelijkwaardig zijn aan de gemeentelijke bestuurders.

‘Mobiele Wijktafels’ worden in Schiedam ingezet om verschillende betrokken partijen de wijk in te sturen met de wijkprocesmanager, om zo zicht te krijgen op de wensen van de bevolking. Raadsleden kunnen hier bij aanschuiven. De mobiele wijktafels zijn interactiever dan de *Stadserven* omdat er meerdere partijen bij worden betrokken. Het zijn niet enkel de raadsleden die aanwezig zijn, ambtenaren, de wijkagent en woningcorporaties zijn aanwezig om de burgers te woord te staan. Bij deze vorm van participatie staat de agenda meestal niet vast, maar wordt in overleg met de burgers samengesteld. Doordat de wijktafels in de verschillende wijken zelf worden georganiseerd is de drempel voor burgers om gebruik te maken van dit participatie-instrument lager dan bij de *Stadserven*.

Tot slot maakt Schiedam gebruik van een aantal instrumenten die niet zo zeer gericht zijn op de daadwerkelijke participatie van burgers, maar die wel belangrijk zijn voor het contact tussen de gemeente en haar burgers. Zo worden er open dagen opgezet waarbij de burgers kennis kunnen maken met het gemeentehuis, de raadsleden, wethouders en burgemeester. Verder wordt er gebruik gemaakt van het zogeheten ‘Gast van de Raad’, waarbij een kleine groep burgers onder het genot van een hapje en een drankje uitleg krijgen over het reilen en zeilen van de gemeenteraad, en er vervolgens een raadsvergadering wordt bijgewoond. Om kinderen op jonge leeftijd al te interesseren voor het werk van de gemeente, maakt de gemeente Schiedam ook gebruik van een kindergemeenteraad.

Verkiezingsprogramma’s Schiedam

De verkiezingsprogramma’s in Schiedam verschillen sterk qua grootte en inhoud. Zo kon voor Leefbaar Schiedam enkel een website met de belangrijkste punten van de partij gevonden worden waardoor de onderzochte hoeveelheid tekst niet groot is. Van de overige politieke partijen heeft alleen het CDA specifiek een deelhoofdstuk over participatie. Om de verkiezingsprogramma’s zo gelijk mogelijk te trekken is ervoor gekozen om de meest relevante stukken uit alle programma’s met elkaar te vergelijken. De grootte van de onderzochte tekst bestanden is hierdoor voor alle partijprogramma’s ongeveer 1200 woorden.

SP

In het verkiezingsprogramma van de SP in Schiedam valt vooral de negatieve toon ten opzichte van de landelijke overheid op. Er wordt vijf keer op negatieve toon over het landelijke beleid gesproken, vooral wat betreft bezuinigingen op sociale zaken. Er wordt in verhouding vaker over individuen gesproken dan over de samenleving. Slechts één keer komt het woord samenleving terug in de tekst. Terwijl burgers, individuen en inwoners 18 keer worden genoemd, het woord 'Schiedammer' wordt echter niet gebruikt. Ook bedrijven komen enigszins aan bod bij de SP (vijf keer), wel is het zeer wisselend of er positief of negatief over gedacht wordt. Er wordt twee keer positief gedacht over kleine ondernemers en bedrijven. Grotere organisaties worden twee keer negatief belicht, en er is maar 1 neutraal standpunt over bedrijven. Er wordt niet gesproken over het maatschappelijke middenveld en gezinnen worden niet genoemd. Als de SP over Schiedam spreekt gebruiken ze enkel de term Schiedam. Bij het hoe en wat van de partij spreekt de SP positief over het langs de huizen gaan (twee keer) en de straat opgaan (twee keer). Er wordt in het partijprogramma van de SP drie keer gesproken over solidariteit.

Het verkiezingsprogramma van de SP laat zien dat ze een duidelijke focus hebben op individuen. Ze geloven in het actief opzoeken van inwoners en het samen oplossen van problemen. Hiermee lijkt de SP in Schiedam een type ideologie A partij te zijn.

VVD

In het verkiezingsprogramma van de VVD in Schiedam wordt er naar verhouding veel gesproken over ondernemers en bedrijven (beide drie keer). Over de overheid wordt drie keer gesproken, maar wel positief. Er wordt naar verhouding ook veel over individuen gesproken, zes keer over mensen, vier keer over inwoners en vijf keer over Schiedammers. Ook de plaats Schiedam wordt genoemd, van de 37 keer dat er over de stad wordt gesproken is 20 keer Schiedam genoemd. De samenleving wordt daarentegen niet genoemd en er wordt maar één keer gesproken over gezinnen. De VVD heeft het vooral over samenwerken (zes keer) en ondersteunen (twee keer), er wordt niet gesproken over het aanwezig zijn in de wijk of langsgaan bij bewoners.

Het verkiezingsprogramma geeft het idee dat de VVD in Schiedam veel waarde hecht aan een goede band met bedrijven en ondernemers, maar dat ook individuele inwoners van belang zijn voor de partij. Het is moeilijk aan te geven wat de primaire stakeholder van de VVD is op basis van dit verkiezingsprogramma. Er kan voor de VVD in Schiedam op basis van deze

gegevens niet worden aangegeven welke ideologie de partij aanhangt.

CDA

Bij het CDA wordt er in verhouding met de andere partijprogramma's erg veel gesproken over de samenleving. Het woord samenleving komt acht keer naar voren, er wordt drie keer over maatschappij gesproken en drie keer over gemeenschap. Er wordt ongeveer even vaak over de stad als over Schiedam gesproken (respectievelijk 11 en 12 keer), dat is in verhouding met hoe vaak er over wijken en buurten wordt gesproken (15 en 4) niet veel. Inwoners worden vooral in zijn geheel genoemd als mensen (13 keer) en minder vaak individueel (inwoners 2, bewoner 2, burger, 3, Schiedammer 6). Een kernwoord bij het verkiezingsprogramma van het CDA lijkt 'verantwoordelijkheid' te zijn. Deze term wordt 5 keer genoemd. Ook wordt er relatief vaak over vrijwilligers gesproken (7 keer). Organisaties komen minder vaak aan bod met drie keer en bedrijven worden maar 1 keer genoemd. Het CDA is de enige partij die de term 'maatschappelijk middenveld' gebruikt.

De focus op samenleving, vrijwilligers en maatschappelijk middenveld past bij de hypothese die is opgesteld over het CDA en doet geloven dat het CDA het maatschappelijk middenveld ziet als belangrijkste stakeholder. Het CDA in Schiedam is op basis van deze gegevens in te delen bij ideologie B.

Leefbaar Schiedam

Het verkiezingsprogramma van Leefbaar Schiedam heeft het in verhouding vaak over individuen (15 keer), waarbij er voor een lokale partij opvallend weinig gebruik wordt gemaakt van 'Schiedammers' (twee keer). De focus van de partij lijkt wel te liggen op burgers. Dit ondanks het feit dat Leefbaar Schiedam ook relatief veel aandacht heeft voor de samenleving, zo wordt er twee keer over de samenleving gesproken en drie keer over gezinnen. Daarnaast wordt er ook vaak gesproken over bedrijven en ondernemers (respectievelijk vier en twee keer). De stad wordt vaak genoemd (17 keer) waarbij vooral gebruik wordt gemaakt van Schiedam (10 keer). Er wordt echter ook relatief vaak over de buurt gesproken (10 keer). 'Leefbaarheid' is een term die bij de partij twee keer aan bod komt. Over wat de partij voor middelen in wil zetten wordt niet veel gezegd. Op basis van deze gegevens is Leefbaar Schiedam in te delen bij ideologie A.

4.3.3 Vlaardingen

De gemeente Vlaardingen telt 71.852 inwoners en is dus iets kleiner dan de gemeente Schiedam. Verder lijken de gemeenten veel op elkaar, zo heeft ook de gemeenteraad in

Vlaardingen 35 zetels te verdelen. De verdeling van de zetels is als volgende: SP en Leefbaar Vlaardingen ieder vijf zetels, PvdA vier zetels, CDA, D66, CU/SGP, AOV en Ons Vlaardingen hebben ieder drie zetels, en tot slot hebben GroenLinks, VVD en Stadsbelangen Vlaardingen ieder twee zetels. Het college van B&W bestaat uit de SP, PvdA, CDA, D66 en de CU/SGP. In Vlaardingen zitten de VVD en Leefbaar Vlaardingen in de oppositie.

Participatie in Vlaardingen

Het belang van participatie in Vlaardingen wordt onderstreept in de participatie notitie '*Van meepraten naar zelf doen*'. Hieruit komt naar voren dat Vlaardingen zich vooral wil focussen op initiatieven vanuit de bevolking zelf. De gemeente Vlaardingen heeft een rijke geschiedenis van bewonersinitiatieven, en wil er alles aan doen om dit voort te zetten (Vlaardingen, 2015).

Een voorbeeld van een bewonersinitiatief in Vlaardingen is de Federatie Broekpolder. Dit initiatief is in 2006 ontstaan in het stadsdeel Broekpolder als reactie op een ruimtelijk ordeningsplan. Bewoners verenigden zich tegen de herinrichting en kwamen met een eigen plan. Uiteindelijk heeft dit er toe geleid dat er een nieuwe visie kwam voor Broekpolder die opgesteld is in samenwerking met de initiatiefnemers⁵.

Burgers in Vlaardingen kunnen via leefbaarheidsplatformen in wijken laten weten wat er speelt. Hier wordt vier keer per jaar gebruik van gemaakt en geeft burgers een kans om met vertegenwoordigers van de gemeente te praten over wijkactiviteiten. Daarnaast vinden er wijkspreekuren plaats. Deze spreekuren zijn vergelijkbaar met de Mobiele wijktafels in Schiedam. Drie of vier keer per jaar komen de gemeente en burgers van een wijk samen met andere relevante partijen zoals de politie, woningcorporaties en jongerenwerk. Deze instrumenten liggen op de trede van raadplegen bij de participatieladder.

Burger meester is een participatie-instrument van de gemeente waarbij gebruik gemaakt wordt van een caravan die door de stad rijdt, burgers kunnen in de caravan aan de gemeente aangeven wat ze voor Vlaardingen anders zouden willen doen en kunnen een initiatief indienen. De initiatiefnemer dient dan zelf vorm te geven aan het initiatief met hulp van de gemeente.

Verder houdt de gemeente oriënterende bijeenkomsten waarbij de gemeenteraad van

⁵ <http://www.federatiebroekpolder.nl>

Vlaardingen een beeld kan vormen over plannen voor de stad. Burgers kunnen tijdens deze bijeenkomsten inspreken. De oriënterende bijeenkomsten in Vlaardingen lijken veel op de Stadserven die in Schiedam georganiseerd worden. Deze vorm van participatie staat op de participatieladder op de trede raadplegen.

Verkiezingsprogramma's Vlaardingen

Voor de verkiezingsprogramma's van Vlaardingen is dezelfde strategie ter handen genomen als die van Schiedam. Ook bij Vlaardingen zijn er namelijk grote verschillen in het aantal woorden dat in de verkiezingsprogramma's van de verschillende politieke partijen staan. Zo heeft de VVD een zeer woordelijk en uitgebreid programma van 34 pagina's en is de SP ook vrij lang aan het woord met 27 pagina's. Daarentegen heeft het CDA slechts 8 pagina's met hoofdpunten en het verkiezingsprogramma van Leefbaar Vlaardingen bestaat uit een pamflet van twee pagina's. Er is daarom voor gekozen om de gehele tekst van Leefbaar Vlaardingen te vergelijken met de relevantste stukken uit de programma's van de andere drie partijen.

SP

In het verkiezingsprogramma van de SP wordt in verhouding vaak over de gemeente gesproken (25 keer) waarbij sommige uitspraken erg negatief zijn. De SP praat niet veel over individuen (12 keer) maar in verhouding met de samenleving (1 keer) en bedrijven (2 keer) wel duidelijk het meeste. De SP praat het liefst over Vlaardingen als er een plaatsbepaling is, er wordt niet één keer de wijk of buurt genoemd. De kernwoorden voor het hoe of wat van de SP zijn ondersteunen en samenwerking, (4 en 6 keer). Maar er wordt niet specifiek gesproken over welke methoden van participatie gewenst zijn.

Het verkiezingsprogramma van de SP is niet erg veelomvattend en het is lastig om er een ideologie of strategie aan te binden, de negatieve focus op de overheid en de verhouding waarin individuen worden genoemd ten opzichte van de overige categorieën doet denken dat het individu de primaire stakeholder is en dat de SP ideologie A aan kan hangen, maar dit komt niet erg sterk naar voren.

VVD

De VVD is de enige politieke partij in Vlaardingen die in haar verkiezingsprogramma specifiek het woord participatie noemt (2 keer) en heeft het ook over burgerinitiatieven (2 keer). Zij is ook de partij in Vlaardingen die vergeleken met de andere partijen het meeste over bedrijven zegt (7 keer) en het meeste en positiefste over de overheid (36 keer). Bij het maatschappelijk

middenveld wordt uitsluitend gesproken over organisaties (4 keer). De samenleving wordt slechts 1 keer genoemd door de VVD en het individu komt 14 keer aan bod. Over het wat en hoe gaat het bij de VVD vooral over samenwerking.

Het verkiezingsprogramma van de VVD sluit niet helemaal aan bij wat het conceptuele model zou verwachten. Weliswaar wordt er het meeste over bedrijven gesproken waardoor dit de primaire stakeholders lijken te zijn, maar participatie lijkt voor de VVD Vlaardingen zeer belangrijk. Dit sluit niet aan bij de verwachtingen voor de partij. Op basis van deze gegevens lijkt de VVD in Vlaardingen ideologie A aan te hangen.

CDA

Het verkiezingsprogramma van het CDA is vooral gefocust op de samenleving en het maatschappelijke midden. Het woord samenleving komt maar liefst 10 keer voor en ook gezin (3 keer), gemeenschap (1 keer) en maatschappij (2 keer) worden genoemd. Hiermee is het CDA bij uitstek de partij in Vlaardingen die zich op de samenleving focust. Dat wil niet zeggen dat er in het verkiezingsprogramma van het CDA niet over individuen gesproken wordt. In totaal 36 keer waarbij het vaakst Vlaardingers wordt gebruikt (13 keer).

Het CDA heeft het vaak over burgerinitiatieven (6 keer) en verantwoordelijkheid (3 keer) en er wordt ook een enkele keer over leefbaarheid, solidariteit en sociaal gesproken. Hoewel de burgerinitiatieven worden genoemd wordt er verder weinig gezegd over het hoe en wat het CDA wil doen om dat te ondersteunen.

De focus op samenleving komt vrij duidelijk naar voren in het verkiezingsprogramma van het CDA van Vlaardingen, het lijkt er daarom sterk op dat het maatschappelijk middenveld inderdaad de primaire stakeholder is volgens het CDA (Ideologie B).

Leefbaar Vlaardingen

In het programma van Vlaardingen wordt in verhouding veel over plaatsbepalingen gesproken. Zo wordt stad 18 keer genoemd, Vlaardingen 8 keer en wordt er 9 keer over zowel wijk als buurt gesproken. Dat is aanzienlijk meer dan bij de partijprogramma's van de overige partijen. Bij het aanduiden van het individu wordt het vaakst mens gebruikt (10 keer) en er wordt slechts één keer gesproken over Vlaardingers. Leefbaar Vlaardingen zegt opvallend weinig over de overheid maar wat gezegd wordt is wel uiterst negatief (2 keer). De samenleving en maatschappij worden niet genoemd, en er wordt slechts 2 keer over organisaties gerept. Bedrijven en ondernemers komen ook niet aan bod.

Leefbaar Vlaardingen heeft het 5 keer over 'verantwoordelijkheden' en is heel duidelijk over hoe zij de rol van burgers ziet als ze het hebben over direct zeggenschap (1 keer) en actief bij bestuur betrokken (1 keer). Er wordt echter niet gesproken over burgerinitiatieven.

Hoewel Leefbaar Vlaardingen in verhouding met de andere partijen niet veel over individuen spreekt, wordt er wel weinig gezegd over de andere categorieën (samenleving, overheid, bedrijven, maatschappelijk middenveld), waardoor de indruk wordt gewekt dat de primaire stakeholder voor Leefbaar Vlaardingen het individu is (ideologie A).

5 Analyse

In dit hoofdstuk worden de bevindingen geanalyseerd. Er wordt eerst per variabele gekeken naar wat de interviews die zijn gehouden voor informatie boven tafel hebben gehaald. Vervolgens wordt er per politieke partij gekeken naar de verschillen.

5.1 Strategie

5.1.1 VVD

De VVD zit in Vlaardingen in de oppositie met twee zetels. De partij probeert via de website van de partij heel actief te zijn door na een raads- of commissievergadering in zo eenvoudig mogelijke taal uit te leggen wat er besloten is. Ook maakt de partij gebruik van de lokale omroep in Vlaardingen. De partij heeft ook elke maand een borrel die vrij toegankelijk is voor iedereen. Die borrels zijn de ene keer drukker bezocht dan de andere keer, maar er zijn altijd mensen aanwezig. Verder probeert de partij regelmatig in de stad aanwezig te zijn met flyers, ook buiten verkiezingstijd. Het contact met de bedrijven in de stad wordt onderhouden door elke maand naar de bijeenkomst van de IKV (Industriële Kring Vlaardingen) te gaan. Burgers komen regelmatig naar de VVD toe met problemen, meestal via de e-mail. Over sociale media is in het interview niets gezegd. De VVD in Vlaardingen zet relatief veel middelen in maar het initiatief om langs te komen moet voornamelijk bij de burgers vandaan komen. Op basis van deze gegevens lijkt de VVD in Vlaardingen strategie Y aan te houden.

De VVD zit in Schiedam in de coalitie met vier zetels. Burgers kunnen met hun problemen naar de partij toe komen via de website van de partij, daar kunnen de e-mailadressen en telefoongegevens van de raadsleden worden gevonden. De VVD in Schiedam maakt gebruik van de door de gemeenteraad opgestelde middelen. De VVD gaat in Schiedam vaak naar wijkoverleggen toe om te luisteren naar burgers, wat vooral een passieve rol is. De VVD maakt ook gebruik van sociale media in de vorm van twitter. Dan wordt er commentaar geleverd op het politieke proces, maar het gaat dan vooral om informatie uitzenden en niet zo zeer om informatie ontvangen. De partij gaat ook soms de wijk in om met mensen te praten.

“Als we een idee krijgen of horen, en dat is ofwel dat mensen ons zelf benaderen, of dat we er iets over in de lokale krant lezen, dan gaan we soms, niet altijd maar soms, langs om even polshoogte te nemen” (Respondent B).

Als partij wil de VVD nog wel eens langskomen bij bedrijven in de gemeente om een kijkje achter de schermen te nemen en te vragen waar zij tegenaan lopen, maar dit komt niet heel vaak voor. Op basis van de bovenstaande gegevens lijkt de VVD in Schiedam strategie Y aan te houden.

De VVD zit in Rotterdam in de oppositie met drie zetels. De partij laat weten dat zij 'niet echt de partij [zijn] die graag op de markt staat en flyers uitdeelt' (Respondent C), maar tegelijkertijd wordt er wel gezegd dat de partij toch wel een keer per kwartaal een flyeractie heeft. Ook gaat de partij bewust langs de deuren om te vragen wat er speelt en informatie op te halen, al is dat wel afhankelijk van het onderwerp. Burgers komen ook zelf naar de VVD toe met individuele problemen, waarbij de VVD dan kijkt of er een beleidsmatige oplossing voor is. De VVD in Rotterdam maakt dagelijks gebruik van de sociale media. Zowel twitter, facebook en Instagram worden gebruikt omdat die allemaal een andere doelgroep hebben. Verder stuurt de partij elke week een nieuwsbrief, waarbij ze hopen dat de media daar ook dingen uit oppakt en overneemt. Het contact met bedrijven en ondernemers vindt eigenlijk op dezelfde manier plaats, zo heeft de VVD in Rotterdam recent ook een enquête uitgezet om bij ondernemers te achterhalen waar zij tegenaan lopen. De VVD in Rotterdam benut niet alle middelen even veel maar maakt wel van veel middelen gebruik. De VVD in Rotterdam lijkt strategie Y aan te houden.

5.1.2 Leefbaar

Leefbaar Vlaardingen zit in de oppositie met vijf zetels. De partij maakt eigenlijk geen gebruik van de sociale media maar is wel altijd beschikbaar voor telefonisch contact of persoonlijk contact. Dat persoonlijke contact kan zijn via een afspraak op het stadskantoor maar respondent A staat er ook voor open om rechtstreeks op straat aangesproken te worden. Contact in deze vorm vindt meerdere malen per week plaats. Verder maakt de partij gebruik van flyereren en op de markt staan, maar dat doen zij alleen bij de grotere beleidsstukken. Het contact met ondernemers wordt onderhouden door naar bijeenkomsten van de IKV te gaan en ook bij activiteiten van verenigingen is vrijwel altijd een raadslid van Leefbaar Vlaardingen aanwezig. Op basis van deze gegevens maakt de partij gebruik van strategie Y omdat er geen gebruik gemaakt wordt van sociale media en de partij pas de straat op gaat als het gaat om grote beleidsstukken.

Leefbaar Schiedam zit in de oppositie met drie zetels. De partij lijkt vooral de voorkeur te hebben voor het gebruik van direct contact. Zo wordt er tot drie maal toe gesproken over het

aanschuiven bij mensen aan de keukentafel. Ook staat de partij heel open tegenover het rechtstreeks op straat aangesproken worden door mensen, wat vaak gebeurt. Verder worden de Stadserven van de gemeente bezocht en doet de partij mee aan werkbezoeken met de gemeente. Leefbaar Schiedam maakt sporadisch gebruik van twitter of andere sociale media. Op basis van de informatie uit het interview met Leefbaar Schiedam kan de partij worden ingedeeld bij strategie X, ondanks dat er sporadisch gebruik gemaakt wordt van sociale media heeft de partij een zeer actieve houding wat betreft het contact zoeken met de burgers.

Leefbaar Rotterdam zit met 14 zetels in de coalitie. Het komt eigenlijk weinig voor dat burgers naar de partij toekomen. Leefbaar Rotterdam doet wel heel veel om zelf naar de burgers toe te gaan. Direct contact in de vorm van flyereren, op de markt en bij evenementen staan wordt door de partij gebruikt. Op sociale media is de partij heel actief en er wordt gebruik gemaakt van twitter, facebook en Instagram. Het contact met bedrijven en ondernemers in de stad is ook goed. Alle raadsleden van de partij gaan meerdere malen per jaar op werkbezoek. Leefbaar Rotterdam maakt gebruik van een eigen enquête service om de inwoners van de stad om hun mening te vragen. Tot slot brengt de partij ook nog eens in de zoveel tijd hun eigen krantje uit die ze zelf rondbrengen bij mensen. Op basis van deze informatie kan Leefbaar Rotterdam ingedeeld worden bij strategie X. Van alle onderzochte partijen in de drie gemeenten maakt de partij gebruik van de meeste middelen.

5.1.3 SP

De SP in Vlaardingen zit met vijf zetels in de coalitie. De SP in Vlaardingen heeft een duidelijker focus op direct contact in verhouding tot de andere partijen in de gemeente. Er wordt vaak gesproken over langs de deuren gaan en bij de mensen thuis komen. De nadruk ligt er daarbij op dat het initiatief bij de SP ligt, door bijvoorbeeld op de markt te gaan staan. De SP maakt gebruik van buurtteams die enquêtes uitzetten om vervolgens een avond te organiseren om de resultaten te bespreken. Burgers weten de SP ook wel te vinden als het moet, maar dat heeft volgens de partij een wat meer hoogdrempelig karakter. Verder gaat de SP In Vlaardingen veel op werkbezoek bij bedrijven en verenigingen en maakt de partij gebruik van facebook en twitter. De SP in Vlaardingen stelt zich zeer actief op als het gaat om het bereiken van burgers. De strategie van de SP in Vlaardingen is intensief en is in lijn met de verwachtingen van het conceptuele model (strategie X).

De SP in Schiedam zit met vier zetels in de coalitie. De partij benadrukt dat zij regelmatig proberen om veel op straat en in de wijken te zijn, wel vaak alleen als zij daar specifiek een

thema voor hebben. De burgers komen ook naar de SP toe indien zij dit noodzakelijk vinden maar dat komt niet heel vaak voor. De SP in Schiedam maakt gebruik van een website maar eigenlijk niet zoveel van sociale media. De lokale gedrukte media wordt ook gebruikt. De strategie van de SP in Schiedam valt in te delen bij de neutrale strategie (strategie Y). Niet alle middelen worden even sterk ingezet en de partij zoekt vooral contact met de burgers als er een probleem signaal vanuit de bevolking komt, maar niet op eigen initiatief.

De SP in Rotterdam zit met vijf zetels in de oppositie. De SP is in Rotterdam eigenlijk continu met verschillende acties bezig in verschillende wijken waardoor het moeilijk is om te zeggen hoeveel van die acties per jaar plaatsvinden. De focus lijkt te liggen op het naar de burger uitreiken, niet wachten tot burgers naar de SP toe komen maar op een actieve manier naar de burgers toe. De partij maakt afhankelijk van waar het thema om vraagt, gebruik van flyer, of op de markt staan, of bij de mensen langs de deuren gaan. De fractie gaat elke maand naar een andere wijk toe, ook als er daar niks aan de hand is, om kennis te maken. De partij maakt veel gebruik van enquêtes om meningen van mensen te achterhalen en is ook actief op de sociale media. De strategie van de SP in Rotterdam is intensief en is in lijn met de verwachtingen van het conceptuele model (strategie X).

5.1.4 CDA

Het CDA zit in Vlaardingen met drie zetels in de coalitie. Het CDA in Vlaardingen doet niet echt actief aan informatie verspreiden. De partij doet wel een aantal concrete dingen zoals politieke avonden met een bepaald thema organiseren, want dan komt de informatie van twee kanten. Het CDA heeft wel een twitteraccount maar doet daar niet zoveel mee. Ze gaan op bezoek bij organisaties en ontvangen ook organisaties op de fractiekamer. Het gebeurt wel regelmatig dat er burgers naar het CDA in Vlaardingen komen met problemen, maar de partij geeft ook toe dat een partij zoals de SP daar een actieve houding in heeft. Met de IKV heeft het CDA niet veel contacten, contacten met ondernemers gaat vooral door middel van persoonlijke contacten. Het CDA in Vlaardingen zet niet alle middelen even intensief in en geeft toe geen hele actieve houding te hebben. Op basis van deze informatie is het CDA in Vlaardingen in te delen bij strategie Y.

Het CDA in Schiedam zit eveneens met drie zetels in de coalitie. De partij zegt altijd goed naar de burger te luisteren en zegt dat de burger hun altijd wel weet te vinden. Over het fysiek aanwezig zijn en met flyers langs de deuren gaan zegt de partij dat ze een paar keer hebben gedaan. Het CDA in Schiedam vindt flyer of op de markt staan vooral iets voor

campagnetijden. Van de wijkoverleggen die in de gemeente worden georganiseerd vindt de CDA dat de politiek weg moet blijven. Op sociale media is het CDA wel actief maar doet het niet veel. Het CDA maakt wel gebruik van de werkbezoeken die door de gemeente worden opgezet. Ook het CDA in Vlaardingen kan ingedeeld worden bij strategie Y.

5.2 Politieke ideologie

De verschillende politieke partijen die in dit onderzoek bekeken zijn, zijn allemaal van mening dat participatie, op de een of andere manier, van belang is. Dit komt ook omdat een politieke partij niet in een interview gaat toegeven dat zij participatie niet belangrijk vindt. Daarom wordt er bij deze variabele waarde gehecht aan de bevindingen die bij het bestuderen van de verkiezingsprogramma's in hoofdstuk vier zijn gevonden. Hierbij wordt rekening gehouden dat deze bevindingen niet op een goede wetenschappelijke manier tot stand zijn gekomen door vooral naar de verschillen tussen de interviews te kijken en de gegevens uit hoofdstuk vier slechts als richtlijn te gebruiken. Er zijn duidelijke nuanceverschillen te ontdekken tussen de verschillende partijen. Ook bij de vergelijking van politieke partijen tussen de gemeenten zijn er verschillen te ontdekken, bij sommige partijen zijn die groter dan bij anderen.

5.2.1 VVD

Alle VVD partijen zijn het erover eens dat participatie wel degelijk van belang is. De VVD van Vlaardingen snapt dat er draagvlak nodig is om iets te kunnen regelen in de gemeente en dat je dat kunt krijgen met participatie. Ook de VVD in Rotterdam onderstreept het belang van draagvlak creëren. Wel zeggen beide partijen dat het algemeen belang altijd voorop staat. De VVD in Schiedam laat weten dat niet alle vormen van participatie altijd even zinvol zijn.

"Nou soms is [het] helemaal niet zinvol om dat direct terug te koppelen naar burgers, daar zijn mensen ook helemaal niet zo geïnteresseerd in, soms is het wel zinvol en dan ga je direct de discussie" (Respondent B).

Ook de VVD in Vlaardingen is van mening dat de invloed van burgers niet overal toegepast kan worden. Er moet eerst heel goed worden gekeken waar de burgers invloed op kunnen hebben en welk deel juist de verantwoordelijkheid van de gemeenteraad is. Als voorbeeld wordt een straat genoemd die moet worden verbeterd, dat is de verantwoordelijkheid van de gemeente. Maar voor een specifiek deel daarvan, "waar moeten de parkeerplaatsen komen", kan het goed zijn om dat aan de burgers voor te leggen.

"Maar dan vraag je expliciet aan de inwoners, u mag wat vinden van de parkeerplaatsen. Als je zegt, hoe zou je de ruimte ingedeeld willen hebben, [...] dan krijg je een kakofonie van verhalen en dan krijg je alleen maar teleurstelling" (Respondent A).

Verder spreekt de VVD Vlaardingen over het "stap voor stap" inwoners laten wennen aan participatie en ze goed uitleggen wat wel en niet kan. De partij zegt ook: "mensen hebben helemaal niet zoveel interesse zolang het goed gaat". Ook in het interview met de VVD in Schiedam komt een soortgelijke boodschap naar voren:

"De gedachte dat burgers 24/7 geïnteresseerd zijn in politiek en dat ze daar ook iets voor willen doen, ja dat is hem gewoon niet" (Respondent B).

Wel wordt er door alle drie de partijen beaamd dat burgers heel erg betrokken zijn bij hun directe omgeving, "de straat of de wijk, maar veel verder gaat het niet (VVD Schiedam)". De VVD in Rotterdam zegt hierover:

"...en dan zijn ze ook heel actief betrokken en dan merk je dat ze heel goed geïnformeerd zijn en dat ze dondersgoed weten waar ze het over hebben" (Respondent C).

Over de primaire stakeholder van de VVD komt weinig naar voren in het interview met de VVD in Vlaardingen. Er wordt veel over burgers gesproken maar ook het contact met bedrijven komt ook aan bod. Het contact met bedrijven en ondernemers lijkt echter niet altijd soepel te verlopen. Zo wordt de VVD in Vlaardingen wel eens verweten "we zien je nooit, kom nou eens langs" (Respondent A). Er kan geen eenduidige conclusie worden getrokken over wie de primaire stakeholders zijn. Ook het contact tussen bedrijven en de VVD in Schiedam voldoet niet aan het vooropgestelde verwachtingspatroon. De VVD moet toch vooral zichzelf uitnodigen bij bedrijven "maar bedrijven nodigen geen politieke partijen uit" (idem.). Wel laat het feit dat ze zichzelf uitnodigen zien dat bedrijven wel degelijk belangrijk zijn voor de VVD. De VVD in Rotterdam is positiever over het contact met ondernemers in de stad maar zegt ook:

"je zal heel veel informatie zelf op moeten halen, of dat ondernemers zich zelf melden maar dat is dan vaak voor iets speciefs" (idem.).

Uit het verkiezingsprogramma van de VVD in Rotterdam werd geconcludeerd dat de partij participatie niet erg belangrijk vindt (ideologie C). Voor de VVD in Schiedam is in het verkiezingsprogramma geen duidelijke ideologie gevonden. En voor de VVD in Vlaardingen

werd geconcludeerd dat de partij ideologie A aanhangt. De interviews laten een ander beeld zien. Ondanks dat er voor de drie VVD partijen geen duidelijke primaire stakeholder kan worden aangeduid, neigen de VVD partijen naar ideologie A omdat zij alle drie het belang van participatie onderstrepen. Daar moet wel bij gezegd worden dat participatie voor de VVD partijen niet het allerbelangrijkste is, omdat het algemeen voorop staat. Participatie wordt vooral gezien als belangrijk voor het creëren van draagvlak. Hierdoor lijkt de VVD in verhouding met andere partijen participatie matig belangrijk te vinden en kunnen alle drie de VVD partijen het beste worden ingedeeld bij ideologie B ondanks de onduidelijkheid over de primaire stakeholder.

5.2.2 Leefbaar

Participatie is voor Leefbaar Vlaardingen heel belangrijk, zolang het maar op een serieuze manier is. De partij laat weten dat er in Vlaardingen best een grote groep is die graag wil participeren, en zegt daarbij dat "je die op alle fronten moet bijstaan om ook te kunnen participeren in de samenleving" (Respondent D). Ook voor Leefbaar Schiedam is participatie heel belangrijk. Er moet naar de burgers geluisterd worden.

"Vaak is het beleid zo dat er beslissingen over de wijk genomen worden waarbij [de mensen in de wijk] denken: dat kan helemaal niet. Dus dan worden er beslissingen genomen over zo'n wijk, en die moeten in de wijk worden genomen" (Respondent E).

Leefbaar Rotterdam wijst er op dat alle vormen van participatie nodig zijn om burgers te betrekken, daarbij wordt gezegd dat op een goede manier informeren altijd de eerste stap moet zijn. De politiek moet dichterbij de burger staan en de gebiedscommissies in Rotterdam brengen de politiek niet echt dichterbij. Leefbaar Rotterdam staat positief tegenover wijkbudgetten maar niet voor politiek geladen onderwerpen, sommige dingen moeten nu eenmaal grootschaliger aangepakt worden. Het luisteren naar de burgers en het goed informeren van de burgers staat voor alle Leefbaar partijen centraal.

De Leefbaar partijen laten duidelijk weten dat de burgers de primaire stakeholders zijn. Hoewel voor alle drie de leefbaar partijen de burger centraal staat als primaire stakeholder, is het contact met bedrijven ook goed. Zo laat respondent F weten dat 'de burgers de belangrijkste focus hebben, maar ondernemers zijn ook burgers dus die vallen daar ook onder'. Respondent D laat weten "goed contact" te hebben met het bestuur van het IKV. En

respondent E laat weten altijd klaar te staan om "tips en tricks" uit te delen met nieuwe ondernemers in de stad.

Uit de verkiezingsprogramma's van de Leefbaar partijen kwam een duidelijk beeld naar voren dat de partijen in het conceptuele model passen bij ideologie A. Het belang van participatie wordt door de partijen in de interviews ook duidelijk onderstreept en de primaire stakeholder voor de Leefbaar partijen is de individuele burger. De Leefbaar partijen houden alle drie ideologie A aan.

5.2.3 SP

Het belang van burgerparticipatie wordt bij de interviews met SP partijen niet onder stoelen of banken geschoven. De SP in Vlaardingen vindt dat je altijd beter naar je burgers kunt luisteren. Zij laten dan ook weten "wij wachten niet vaak op de gemeente, wij gaan zelf de straat op" (Respondent G). De SP in Schiedam denkt er iets anders over dan de SP in Vlaardingen en laat weten dat het "dikwijls beter [is] als je niet zomaar wijken in gaat [zonder] thema", omdat je dan "verzuipt in de bekende dingen zoals te weinig parkeerplaatsen of te veel overlast" (Respondent I). De SP in Rotterdam vindt het belangrijk dat mensen meer zeggenschap krijgen in de wijken. "Wij vinden dat burgers het eigenlijk zoveel mogelijk zelf moeten doen. Dat je de beslissingsmacht zoveel mogelijk bij die belanghebbenden moet laten"(Respondent J). Verder laat de SP in Rotterdam weten dat "je er veel baat bij kan hebben om meningen te peilen over dingen", en dat de gemeente dit ook zeker meer zou moeten doen.

Hoewel de SP in Vlaardingen wel contacten heeft met het bedrijfsleven en organisaties, wordt de vraag of het contact met de burgers centraal staat volmondig met "ja" beantwoord (Respondent G/H). Over het contact met de bedrijven en ondernemers in de stad laat de SP in Schiedam weten dat ze in principe met iedereen contact proberen te houden en dat het vooral het contact met kleine bedrijven is dat goed verloopt in Schiedam, maar met de grotere bedrijven minder. Over contacten met organisaties en verenigingen in de gemeente laat de SP weten dat die beter verlopen. In het interview met de SP in Rotterdam komt het contact met bedrijven weinig aan bod. Uit de interviews en de analyse van de verkiezingsprogramma's van de SP partijen komt naar voren dat de primaire stakeholder van de SP de burger is.

De verkiezingsprogramma's laten zien dat de SP in de drie gemeenten ideologie A aanhouden. Dit is in lijn met de informatie die tijdens de interviews naar boven is gekomen. Alle drie de SP partijen hebben burgers als de primaire stakeholder en houden ideologie A aan.

5.2.4 CDA

Voor het CDA in Vlaardingen is participatie heel belangrijk. "Wij denken dat het, wanneer het kan, goed is als burgers het doen. Dus wij zeggen ook minder overheid, meer samenleving" (Respondent K). Wel ziet de partij in dat die insteek waarschijnlijk niet mogelijk is voor alle onderwerpen. Ook het CDA in Schiedam vindt participatie belangrijk en zegt dat het een van hun speerpunten is. Ze willen meer aan de samenleving overlaten omdat "mensen in de wijken of ondernemers die weten vaak een stuk meer dan wij als politici en vaak ook als ambtenaren" (Respondent L). Opvallend is dat er in verhouding met de andere geïnterviewde partijen, veel gebruik gemaakt wordt van het woord "samenleving" door beide CDA partijen.

Over het contact met het maatschappelijk middenveld laat het CDA in Schiedam het volgende weten:

"ja, ik vind het [contact] in Schiedam matig, dat komt ook [omdat] wij een relatief kleine partij [zijn]. De contacten zijn er wel maar daar zijn wij constant mee bezig om dat te versterken. ik vind sowieso dat de politiek in Schiedam wat ver afstaat van de maatschappelijke organisaties. En dat is iets, dat kunnen wij ons zelf aantrekken als CDA, dat mogen wij wel wat steviger doen als CDA Schiedam" (Respondent L).

Een soortgelijke boodschap komt naar voren uit het interview met het CDA in Vlaardingen: "natuurlijk proberen wij dat maatschappelijke middenveld goed te bereiken maar dat gaat ook wel eens mis. Dus ja ik zou het graag horen op straat van nou het CDA doet veel voor het maatschappelijk middenveld maar ik denk dat dat nog beter kan" (Respondent K).

Uit de verkiezingsprogramma's van het CDA komt naar voren dat het CDA in Schiedam en Vlaardingen een sterke focus heeft op de samenleving en dus ideologie B aanhouden. Ondanks dat uit de interviews blijkt dat het contact met het maatschappelijk middenveld niet optimaal is, blijkt hieruit wel dat zij de primaire stakeholder zijn voor de partij en dat past in het beeld van ideologie B

5.3 Perceptie politieke cultuur

De variabele, perceptie van de politieke cultuur bevat meerdere indicatoren die voor veel van de partijen onderling, maar ook binnen de onderzochte gemeenten, veel van elkaar verschillen.

5.3.1 VVD

Respondent B is niet ontevreden over het huidige beleid van de gemeente, wat ook niet echt vreemd is aangezien de partij in Schiedam in de coalitie zit. Respondent A daarentegen laat weten niet erg tevreden te zijn over het huidige beleid. Het grote probleem dat de VVD in Vlaardingen ziet is het verwachtingsmanagement van de gemeente.

Het probleem met verwachtingsmanagement wordt als volgt uitgelegd: “Omdat mensen denken, nou ik heb aan tafel gezeten, ik heb gezegd, de straat moet dicht, en er waren er nog vijf die het zeiden. Maar als het puntje bij het paaltje komt blijft die straat open; zie je wel ze luisteren niet. [...] als je wilt dat de bewoners mee gaan praten zul je er aan de voorkant voor moeten zorgen dat ze heel goed weten wat ze kunnen doen” (Respondent A).

De VVD in Rotterdam is juist weer vrij positief over het huidige beleid en laat weten dat er: “vrij weinig verbeterpunten zijn en dat dit gewoon de methode is om het meeste effect te krijgen en gewoon efficiënt te werk te gaan, zonder dat er heel veel lange processen in gang worden gezet” (Respondent C).

De verschillen tussen de VVD partijen is op dit gebied dus best groot. Over de relatie met collega raadsleden wordt in de interviews met de VVD partijen weinig gezegd, het is dan ook lastig om daar specifiek naar te vragen en een eerlijk antwoord te krijgen.

Over de kloof met burgers verschillen de VVD partijen ook van mening. Zo erkent de VVD in Vlaardingen dat veel burgers niet tevreden zijn en dat er inderdaad sprake is van kloof: “dat heeft in onze beleving alles te maken met miscommunicatie” (Respondent A). Onduidelijkheid over de feiten zorgt ervoor dat de burgers niet weten wat ze kunnen verwachten van de gemeente, en dit zorgt voor onvrede. De VVD in Schiedam denkt daar anders over en laat weten: “er is nauwelijks een drempel, ik heb niet het gevoel dat ik niet benaderbaar ben [...] ik merk daar niks van in ieder geval (Respondent B).” Daaraan wordt toegevoegd dat mensen

mondig genoeg zijn en de partij echt wel weten te vinden als ze daar nut in zien. De VVD in Rotterdam stelt ook zo zijn vraagtekens bij het bestaan van een kloof:

“Het is maar net wat je zelf als die kloof ervaart. Volgens mij is het in deze tijd zo dat alle politieke partijen zo benaderbaar zijn via sociale media of de mail. Maar ik kan me wel voorstellen dat een leek niet goed weet waar die terecht moet (Respondent C).”

Over de bereidwillendheid van burgers om te participeren zitten alle drie de partijen wel ongeveer op dezelfde lijn. namelijk dat “inwoners zich [vooral] pas gaan mengen in een discussie als het in de buurt ligt van de eigen woonomgeving” (Respondent C). “Mensen zijn heel erg betrokken bij hun directe omgeving, maar de burger die in zijn algemeenheid het belang van de stad wil behartigen, die zijn er bijna niet meer” (Respondent B). “Er wordt natuurlijk wel heel veel geklaagd over zwerfvuil en over straten die niet in orde zijn, maar mensen komen niet echt in actie daarvoor” (Respondent A).

De bovenstaande quotes laten zien dat de VVD de bereidwillendheid bij burgers ziet, mits het een onderwerp betreft dat zich in de leefomgeving bevindt. Ook komen mensen zelf niet in actie voor hele kleine dingen, al klagen ze daar wel over. Verder noemen alle drie de partijen het feit dat burgers het veelal te druk hebben om zich op een actieve manier bezig te met participatie.

5.3.2 Leefbaar

Leefbaar Vlaardingen is niet erg te spreken over het huidige beleid van de gemeente Vlaardingen. Er worden lege beloften gemaakt en niet goed naar de burger geluisterd. Het huidige beleid wordt omschreven als “ver onder de maat” (Respondent D). Respondent E is van mening dat er in Schiedam nog veel ruimte voor verbetering is, maar dat ze op de goede weg zijn. Respondent F is tevreden met het beleid, maar vindt wel dat er, vooral op het gebied van het informeren van burgers, nog genoeg ruimte is voor verbetering binnen de gemeente.

Leefbaar Vlaardingen ontkent niet dat er sprake is van een kloof maar heeft er zelf weinig last van. Mensen komen vaak naar de partij toe: “meerdere malen per week wordt ik door mensen aangesproken” (Respondent D). Dat baart de partij echter wel zorgen omdat zij het zien als een teken dat de gemeentelijke organisatie niet adequaat kan omgaan met die mensen. Leefbaar Schiedam laat weten dat er een afstand bestaat tussen de politiek en de burgers:

“bij mensen leeft heel erg het gevoel dat die politiek niet hun belevingswereld is. En dat is jammer, want die staat echt wel dichterbij, maar je moet het wel weten” (respondent E).

De partij laat weten dat ze vermoeden dat de burgers ver van de politiek afstaan door de manier waarop in de Tweede Kamer politiek bedreven wordt, “mensen raken het vertrouwen kwijt”. Leefbaar Rotterdam erkent dat er sprake is van een kloof maar de partij denkt dat deze kloof kleiner is dan dat hij geweest is. Het komt eigenlijk niet voor dat individuele burgers naar de partij toekomen met hun problemen.

De betrokkenheid van burgers is heel afhankelijk van het onderwerp dat aan bod komt, volgens Leefbaar Schiedam. Leefbaar Vlaardingen refereert als het om betrokkenheid van de burgers gaat aan een onderzoek van de VNG. Daaruit blijkt dat 25 procent van een gemeente graag wil participeren. Daarbij zegt de partij dat:

“de gemeenteraad het niet mooier [moet gaan] maken dan dat het is, 25 procent is 25 procent en dat is best al een hele boel” (Respondent D).

De Leefbaar partijen zijn het erover eens dat er ruimte voor verbetering is in het huidige gemeentebeleid, maar hoe positief of negatief zij zich uitlaten verschilt sterk. De partijen staan ook op dezelfde lijn als het gaat om het aanwezig zijn van een kloof tussen de burgers en de politiek, al zijn er wel nuanceverschillen tussen de partijen.

5.3.3 SP

De SP in Vlaardingen vindt dat het huidige beleid van de gemeente op heel veel vlakken beter kan. De theorie is er wel, maar in de praktijk komt die vaak niet helemaal tot uitwerking.

“Soms wordt wel gezegd dat burgers betrokken worden maar dan worden ze niet heel het traject meegetrokken en dat mag wel beter. [...] En zelfs als je mensen betreft moet je ook uitleggen als je een andere keuze hebt gemaakt waarom je een bepaalde keuze hebt gemaakt, en dat gaat nogal eens fout” (Respondent H).

De SP in Schiedam denkt dat de gemeente het nodige doet om burgers te betrekken, maar dat de gemeente nog altijd veel last heeft van wantrouwen jegens politiek in de stad. De SP in Schiedam merkt namelijk nog altijd het wantrouwen op in de samenleving dat is ontstaan na een schandaal met een vorige burgemeester die van machtsmisbruik werd beschuldigd. De SP

in Rotterdam denkt dat aan de ene kant veel mensen altijd wel een beetje ontevreden zijn, maar aan de andere kant erkent de partij dat de huidige coalitiepartijen wel hebben geprobeerd om meer mensen te betrekken bij de dingen die ze doen om draagvlak te creëren.

“Er toch wel serieus geprobeerd om de meningen van de burgers op te halen en daar dan ook wat mee te doen. Maar het zit een beetje in een soort tussenfase” (Respondent I).

De partij vindt dat er veel details die nu in de gemeentepolitiek worden behandeld, veel beter op het niveau van de wijk uitgevoerd kunnen worden. Uit het algemene verhaal van de SP in Schiedam komt naar voren dat er in de lokale politiek een vrij grote drempel wordt ondervonden. Dit komt volgens de SP vooral ook vanwege dat wantrouwen dat nog steeds aanwezig is onder de bevolking. Ook de betrokkenheid van inwoners in Schiedam vindt de SP aan de lage kant omdat betrokkenheid bij de politiek begint met de opkomst bij verkiezingen, en die is in Schiedam erg laag. Over de kloof tussen politiek en burgers zegt de SP in Vlaardingen het volgende:

“Dat er een kloof is, is denk ik omdat veel mensen niet meer het geloof hebben in de politiek na al de rommel die je op TV ziet en in de media meekrijgt, [...] dat ze een beetje het stukje geloof kwijt zijn. (Respondent G)”.

De behoefte van inwoners aan meer contact met de gemeente wordt door de SP in Vlaardingen als duidelijk zichtbaar ervaren, onder meer door de aanwezigheid van verschillende facebookgroepen die zich bezighouden met bepaalde situaties in Vlaardingen. En in Vlaardingen vindt de SP het dan ook de verantwoordelijkheid van politieke partijen om die drempel lager te maken. De SP in Rotterdam laat weten dat:

“heel veel mensen willen wel hun mening geven ofzo, maar ze hebben ook niet voor niks vertegenwoordigers gekozen. De meeste mensen hebben het gewoon druk” (Respondent J).

De SP in Schiedam laat in de afsluiting van het interview weten:

“Betrokkenheid van burgers bij de politiek dat is een moeizaam proces, en niet alleen voor de SP, en niet alleen voor Schiedam” (Respondent I).

5.3.4 CDA

Het CDA in Vlaardingen is best tevreden over het huidige beleid, al zien zij wel verbeterpunten. Zo vindt de partij dat er binnen beleidsstukken veel meer gewerkt moet worden met een bepaling over hoe hoog het niveau van burgerparticipatie dient te zijn bij een bepaald stuk. Nu is het vaak vaag. Er wel wordt gezegd dat er een informatieavond was, en er dus sprake is van participatie, maar in de realiteit hoeft dat niet betekenen dat die participatie er ook is geweest en van goede kwaliteit was. Het CDA in Schiedam laat weten:

“Wij zijn op zich tevreden met de insteek die gekozen is, de theorie. De praktijk is echter een stuk weerbarstiger en daar zie je wel dat de gemeente nog wat stappen moet zetten.” (Respondent L).

Het CDA in Vlaardingen is het ermee eens dat er sprake is van een kloof tussen de inwoners en de politiek en ook het CDA in Schiedam ontkent dit niet. Het CDA in Schiedam ziet wel een oplossing voor het kleiner maken van die kloof tussen politiek en maatschappij:

“Als het kleinschalig is, laat die burger dan zelf aan zet zijn. Geef ze de positie die ze behoren te hebben. Het gaat vaak echt om de eigen straat, De wijk is al te groot. Het gaat echt om wat gebeurt er in je straat, wat gebeurt er in je nabijheid, daar wil je graag invloed op uitoefenen en daar moet je ze over mee laten praten. Dat maakt de kloof tussen politiek en maatschappij en de burger kleiner” (Respondent K).

Het CDA in Vlaardingen zegt dat voor veel mensen politiek een ‘ver van mijn bed show’ is. Maar dat er ook een kloof is tussen het ambtelijk apparaat en de burgers. Zo zegt de partij: “er zijn veel mensen die boos zijn op de gemeente en dan bedoelen ze niet alleen op de politiek maar ook op het ambtelijk apparaat” (idem.). Tegelijkertijd zegt de partij dat er wel een hoop participanten in Vlaardingen aanwezig zijn, en dat er regelmatig mensen met problemen naar de partij toekomen. Ook het CDA in Schiedam merkt dat mensen de partij weten te vinden als er iets speelt.

5.4 Activiteiten schaal

Bij de variabele over de activiteiten schaal van de politieke partijen wordt er niet per partij gekeken omdat het hier vooral gaat om de Leefbaar partijen. Het interview met Leefbaar Schiedam is het enige interview waar heel duidelijk gepraat wordt over het vermeende voordeel van het zijn van een lokale partij.

“Volksvertegenwoordigers die moeten gewoon vertalen [wat de burgers willen] en dat vind ik ook het voordeel van de lokale partijen, want die kunnen dat ook [echt doen] omdat wij niet landelijk gebonden zijn. Wij zijn niet aan landelijke opdrachten of dossiers gebonden, ik ben er echt vol voor de stad en de inwoners. En dat is ideaal” (Respondent E).

In het interview met de VVD in Schiedam komt het verschil tussen lokale en landelijke partijen ook kort aan bod.

“Ik denk dat als je mainstream partijen vraagt, en dan gaat het niet over lokale partijen, maar partijen zoals PvdA en VVD, die doen als zelfstandige fractie, als zelfstandige partij, eigenlijk veel minder om individuele burgers te betrekken bij het beleid ontwikkelen” (Respondent B).

De VVD in Schiedam laat hiermee doorschemeren dat zij denken dat er een verschil zit tussen welke strategieën de lokale politieke partijen en welke strategieën de landelijke politieke partijen gebruiken om burgers te betrekken bij het beleidsproces.

Of de activiteiten schaal van politieke partijen van invloed is op de strategie die gebruikt wordt moet blijken uit de vergelijking van de verschillende strategieën die in gedeelte 5.6 wordt gemaakt.

5.5 Coalitie-politieke positie

De coalitie-politieke positie van een partij kan bepalen hoeveel gebruik er wordt gemaakt van bepaalde middelen en strategieën die een partij ter beschikking hebben. Oppositiepartijen kunnen in principe meer baat hebben bij het aanwakkeren van participatie in de gemeente omdat zij minder macht hebben dan coalitiepartijen. Het kan echter ook zo zijn dat coalitiepartijen meer gebruik maken van die middelen en strategieën omdat ze een beeld naar voren willen brengen dat het huidige college goed bezig is met burgerparticipatie. Er wordt bij deze variabele per gemeente gekeken wat de partijen anders doen omdat er tussen de politieke partijen geen eerlijke vergelijking gemaakt kan worden. Of een partij in de oppositie of coalitie zit is in hoofdstuk 4 genoemd, of de positie van een partij uitmaakt voor de strategieën moet blijken uit gedeelte 5.6.

5.6 Analyse per partij

5.6.1 VVD

VVD Rotterdam	Ideologie B	Strategie Y	Positieve cultuur	Oppositie
VVD Vlaardingen	Ideologie B	Strategie Y	Negatieve cultuur	Oppositie
VVD Schiedam	Ideologie B	Strategie Y	Positieve cultuur	Coalitie

Uit de eerder genoemde informatie komt naar voren dat de VVD-fracties in de onderzochte gemeenten het belang van participatie zien omdat die participatie zou zorgen voor meer draagvlak. Het is wel zo dat de VVD-fracties niet alle vormen van participatie evenveel ondersteunen. De eerste indicator van de onafhankelijke variabele is voor alle VVD-fracties dat participatie matig belangrijk is (ideologie B). De tweede indicator, de primaire stakeholder van de VVD-fracties, komt niet heel duidelijk naar voren in de interviews die zijn gehouden. De burgers zijn belangrijk voor de fracties, maar ook het contact met bedrijven en organisaties wordt belangrijk gevonden door de VVD-fracties. Er komt hierbij niet duidelijk naar voren naar welke stakeholder de voorkeur uitgaat. Hoewel de geformuleerde verwachtingen voor de VVD-fracties niet overeenkomen met de gevonden informatie, kan er wel van de verschillende VVD-fracties worden gezegd dat zij een ongeveer gelijke ideologie hebben.

Bij de modererende variabelen zijn er wel verschillen tussen de partijen. De Schiedamse fractie van de VVD zit in de coalitie terwijl de andere twee fracties van de VVD in de oppositie zitten. Bij de perceptie van de politieke cultuur zijn er ook verschillen. De VVD in Vlaardingen heeft een negatieve perceptie over het huidige beleid van de raad terwijl de VVD in Schiedam en Rotterdam positief zijn. Over de betrokkenheid van burgers zijn de VVD fracties het eens, burgers zijn best bereid om in actie te komen als het gaat om hun directe leefomgeving. Over het al dan niet aanwezig zijn van een kloof tussen de burgers en de politiek verschillen de partijen van mening. De VVD in Vlaardingen denkt dat er een kloof is, terwijl de VVD in Schiedam positief is en niet denkt dat er een kloof is. De VVD in Rotterdam zit in het midden met een relatief neutrale uitspraak over de kloof. De VVD in Vlaardingen ervaart een negatieve politieke cultuur terwijl de VVD in Schiedam een positieve politieke cultuur ervaart. De VVD in Rotterdam ervaart ook een positieve cultuur. De VVD in Rotterdam is als oppositiepartij

opvallend positief in verhouding met de VVD in Vlaardingen die ook in de oppositie zitten en een duidelijk negatiever beeld hebben.

Er zijn geen grote verschillen in strategie gevonden bij de drie VVD partijen. Alle drie de partijen hangen dan ook strategie Y aan. De nuanceverschillen in strategie tussen de VVD-fracties komt vooral naar voren als de gemeente Schiedam tegenover de andere twee wordt gezet. In Schiedam wordt specifiek gesproken over een heel passieve rol, terwijl de andere VVD-fracties de nadruk leggen op een actievere rol. Dit kleine verschil kan eventueel verklaard worden aan de hand van het feit dat de Schiedamse VVD in de coalitie zit en daardoor mogelijk minder behoefte heeft aan een actieve houding omdat zij niet noodzakelijkerwijs burgers proberen te mobiliseren om tegen de gemeente in te gaan. Dit past in het beeld dat bij hypothese 6 is opgesteld, namelijk dat politieke partijen in de oppositie meer doen om de participatie van burgers te beïnvloeden dan politieke partijen in de coalitie.

5.6.2 Leefbaar

Leefbaar Rotterdam	Ideologie A	Strategie X	Positieve cultuur	Coalitie
Leefbaar Vlaardingen	Ideologie A	Strategie Y	Negatieve cultuur	Oppositie
Leefbaar Schiedam	Ideologie A	Strategie X	Negatieve cultuur	Oppositie

De ideologie van de Leefbaar partijen kan duidelijk worden ingedeeld bij ideologie A. Er is bij alle drie de partijen geen twijfel mogelijk over het belang van participatie en het komt duidelijk naar voren dat de burger de primaire stakeholder is. Dit komt overeen met de verwachtingen die zijn opgesteld.

De partijen verschillen wel bij de modererende variabelen. In Schiedam en Vlaardingen zitten de Leefbaar partijen in de oppositie terwijl Leefbaar Rotterdam in de coalitie zit. Leefbaar Schiedam ziet nog veel ruimte voor verbetering in het huidige beleid, en vindt dat er een kloof is, waardoor de perceptie over de politieke cultuur als negatief wordt gezien. Leefbaar Vlaardingen vindt het huidige beleid 'ver onder de maat' en wordt daarom ook bij de negatieve kant ingedeeld. Leefbaar Rotterdam heeft juist een positieve perceptie van de politieke cultuur omdat de partij positief is over het huidige beleid en wel zien dat er nog een kloof is, maar denken dat die kleiner aan het worden is. Er lijkt een sterk verband te zijn tussen

het ervaren van een positieve of negatieve politieke cultuur en het in de coalitie of oppositie zitten bij Leefbaar partijen.

Leefbaar Rotterdam en Leefbaar Schiedam houden strategie X aan. Vooral Leefbaar Rotterdam is heel duidelijk bij deze strategie in te delen omdat zij van alle onderzochte partijen en gemeenten het meeste doen om burgers te betrekken. Dit lijkt sterk verbonden met het feit dat zij ook veruit de grootste fractie zijn van de onderzochte partijen waardoor de partij meer middelen beschikbaar heeft dan de overige partijen. Leefbaar Vlaardingen lijkt strategie Y aan te houden doordat niet alle middelen even intensief worden ingezet en er vaak pas de straat op gegaan wordt als er een specifiek onderwerp of probleem signaal naar voren komt vanuit de samenleving. Leefbaar Vlaardingen past hierdoor niet in het verwachtingspatroon dat voor Leefbaar partijen is opgesteld. Het verschil tussen Leefbaar Vlaardingen en de andere twee Leefbaar partijen lijkt vooral verklaart te kunnen worden in de perceptie die de Leefbaar partijen hebben over de cultuur in de gemeente. Hoewel Leefbaar Schiedam en Leefbaar Vlaardingen beide zijn ingedeeld bij het hebben van een negatieve perceptie van de politieke cultuur, is Leefbaar Schiedam duidelijk een stuk milder in vergelijking met Leefbaar Vlaardingen. Dit past in het beeld van hypothese 4 waarin wordt gesteld dat een partij die een positieve perceptie van de politieke cultuur heeft meer doet om de participatie van burgers te beïnvloeden.

Bij Leefbaar komt ook de activiteiten schaal van de politieke partij kijken. Als de verschillende strategieën van alle onderzochte politieke partijen naast elkaar gelegd worden, lijken daar geen verschillen in te zitten met bijvoorbeeld de strategieën van de SP-fracties, die dezelfde ideologie A hebben. Zowel bij de SP als bij Leefbaar zijn er twee fracties die strategie X aanhouden en is er een die strategie Y aanhoudt. Ook wordt er in de interviews met Leefbaar partijen niet meer gesproken over 'de wijk' of 'de straat' in verhouding met andere partijen. Hypothese 5 kan aan de hand van deze gegevens niet bevestigd worden.

5.6.3 SP

SP Rotterdam	Ideologie A	Strategie X	Positieve cultuur	Oppositie
SP Vlaardingen	Ideologie A	Strategie X	Neutrale cultuur	Coalitie
SP Schiedam	Ideologie A	Strategie Y	Negatieve cultuur	Coalitie

Alle SP-fracties die zijn onderzocht zijn heel duidelijk over het belang van participatie en over het feit dat de burger de primaire stakeholder is. De SP-fracties worden daarom alle drie ingedeeld bij ideologie A. De SP in Rotterdam en de SP in Vlaardingen houden strategie X aan terwijl de SP in Schiedam strategie Y aanhoudt.

De modererende variabelen kunnen verantwoordelijk zijn voor de verschillen want daarin verschillen de partijen wel. De SP van Vlaardingen en Schiedam zitten in de coalitie, de SP van Rotterdam zit in de oppositie. De SP van Schiedam heeft duidelijk een negatieve perceptie van de politieke cultuur omdat er veel wordt gesproken over het gebrek aan vertrouwen en de kloof tussen burgers en de politiek. De SP van Vlaardingen vindt ook wel dat er een kloof is, en dat de gemeente meer kan doen, maar is daar vrij neutraal in. De SP in Rotterdam is juist weer relatief positief over het huidige bestuur, maar ontkent ook niet dat er een kloof is, waardoor de partij een vrij neutrale perceptie van de politieke cultuur heeft. Het is bij de SP partijen opvallend dat de partij die het positiefst is over de politieke cultuur de partij is die in de oppositie zit. De negatieve cultuur perceptie van de SP in Schiedam kan een rol spelen bij de verschillen in strategie bij de SP partijen aan de hand van hypothese 4. Hoewel de coalitie positie van de SP in Schiedam een rol kan spelen, zit de SP in Vlaardingen ook in de coalitie en hebben die juist een duidelijke strategie X.

5.6.4 CDA

CDA Vlaardingen	Ideologie B	Strategie Y	Positieve cultuur	Coalitie
CDA Schiedam	Ideologie B	Strategie Y	Positieve cultuur	Coalitie

Beide onderzochte CDA-fracties zouden heel graag meer betekenen voor het maatschappelijke middenveld. Uit de interviews met de CDA-fracties lijkt naar voren te komen dat beide CDA-fracties de samenleving zien als belangrijkste stakeholder. De CDA-fracties geven aan participatie heel belangrijk te vinden. Hoewel de partijen qua ideologie vrijwel gelijk zijn aan elkaar, zijn ze moeilijk in te delen bij een van de drie hypothese ideologieën die in dit onderzoek zijn opgesteld. Het belang van participatie wijst op ideologie A, terwijl de focus op de samenleving in plaats van de individuele burger meer wijst op ideologie B.

Ook bij de modererende variabelen zijn de beide CDA-fracties vrijwel identiek. Ze zitten beiden in de coalitie in hun gemeente, zelfs met dezelfde hoeveelheid zetels. Ook de perceptie van cultuur is vrijwel gelijk, beiden zijn ze relatief tevreden over het huidige beleid van de gemeente, ze zijn het erover eens dat er een kloof is, maar dat de betrokkenheid van burgers er wel is. De strategie van de beide partijen is dan ook niet heel erg verschillend in essentie. Strategie X lijkt goed te passen bij het CDA in Schiedam en Vlaardingen.

6 Conclusie

In dit hoofdstuk wordt de onderzoeksvraag beantwoord. Er wordt voor alle hypothesen bepaald of zij verworpen moet worden en er vindt een reflectie op het onderzoek plaats.

In dit onderzoek is er gezocht naar een antwoord op de vraag: *Wat doen politieke partijen in Rotterdam, Schiedam en Vlaardingen om burgers aan te zetten tot participatie, van welke verschillen in strategie is sprake en met welke factoren hangen die verschillen samen?*

Politieke partijen hebben heel veel mogelijkheden om burgers te beïnvloeden. Dat kan via direct contact door middel van zelf naar de mensen toe te gaan, of juist door zich beschikbaar te stellen voor burgers om naar de partij toe te komen. Naast traditionele vormen wordt er door politieke partijen ook gebruik gemaakt van sociale media, al is dat lang niet bij elke partij evenveel. Bij de politieke partijen zijn verschillende strategieën gevonden.

Van de zes politieke partijen die bij ideologie A ingedeeld zijn houden er vier strategie X aan en twee strategie Y. De overige vijf partijen zijn ingedeeld bij ideologie B en deze vijf partijen houden allemaal strategie Y aan. Ideologie C en strategie Z zijn in dit onderzoek niet gevonden ondanks de verwachtingen die hier over waren opgesteld. Hypothese 1 kan niet worden bevestigd aangezien twee van de onderzochte politieke partijen niet passen in het verwachtingspatroon. Hypothese 2 lijkt op basis van de gegevens in dit onderzoek wel te kunnen kloppen.

De perceptie van de politieke cultuur kan een factor zijn bij het kiezen van een bepaalde strategie. De hypothese die hierover was opgesteld luidt: *In gemeente met een vooral positieve perceptie van de politieke cultuur wordt meer gedaan om de participatie van burgers te beïnvloeden.* De resultaten laten geen eenduidig antwoord zien. De SP in Schiedam heeft een negatieve perceptie van cultuur en is ingedeeld bij strategie Y. Hiermee wijkt de partij af van het verwachtingspatroon en van de andere SP fracties. Dit laat zien dat het mogelijk is dat de perceptie van politieke cultuur een rol speelt bij het bepalen van de strategie. Leefbaar Vlaardingen laat een gelijksoortig patroon zien met een negatieve perceptie van cultuur en strategie Y. Echter, bij de vergelijking tussen de Leefbaar partijen valt op dat Leefbaar Schiedam ook een negatieve perceptie van cultuur heeft maar wel strategie X aanhoudt. Hypothese 4 kan een rol spelen maar er is geen eenduidig beeld.

De activiteiten schaal van de politieke partijen lijkt geen tot weinig invloed te hebben op de strategie die partijen kiezen. Voor deze variabele was de volgende hypothese opgesteld: *lokale partijen doen meer om de participatie van burgers te beïnvloeden dan landelijke partijen*. Deze hypothese kan verworpen worden omdat de lokale partijen wel veel doen, maar ze doen niet meer dan enkele andere partijen die wel landelijk georiënteerd zijn.

Voor de partij-politieke positie was de volgende hypothese opgesteld: *politieke partijen die in de oppositie zitten doen meer om de participatie van burgers te beïnvloeden dan politieke partijen die deel uitmaken van het college van B & W*. Er is geen bewijs gevonden voor deze hypothese. De strategie van een politieke partij lijkt niet te worden beïnvloed door de positie van een partij.

Hoewel de factoren die in dit onderzoek aan bod zijn gekomen geen eenduidig verband laten zien, zijn er wel degelijk opmerkingen te maken over wat er in dit onderzoek naar boven is gekomen.

De strategie van lokale partijen verschilt niet met de strategie die de landelijke partijen op lokaal niveau gebruiken om burgers te beïnvloeden in hun participatie. Hiermee lijkt het punt dat lokale partijen dichter bij de burger staan dan landelijke partijen ontkracht. Het niet gebonden zijn aan een landelijk partijprogramma maakt voor het beïnvloeden van participatie op lokaal niveau volgens de resultaten van dit onderzoek niet uit. Vervolgonderzoek kan op dit gebied uitkomst bieden om meer te achterhalen over de verschillen tussen lokale en landelijke politieke partijen in de gemeente.

Uit dit onderzoek komt ook naar voren dat de positie van een partij binnen de gemeenteraad geen invloed heeft op de gekozen strategie voor het beïnvloeden van participatie. Coalitie- en oppositiepartijen zien beiden baat bij participatiemogelijkheden en bepalen hun strategie niet op basis van hun positie in de gemeente. Dit is een interessante bevinding gezien de discussie rond de dualisering van het gemeentebestuur. In hoofdstuk 4 kwam naar voren dat er vraagtekens gezet kunnen worden bij de onafhankelijke positie van coalitiefracties vanwege de gebondenheid aan een bestuursakkoord, de resultaten van dit onderzoek laten een beeld zien dat er geen sprake is van deze verbondenheid. Vervolgonderzoek naar dit onderwerp zou kunnen verhelderen hoe het zit met deze vermeende verbondenheid, op het gebied van participatie, maar ook bij andere standpunten van de partij.

De onafhankelijke variabele in dit onderzoek keek naar de politieke ideologie van de onderzochte partijen. De resultaten van dit onderzoek wijzen uit dat de ideologie van een partij zeker bepaalt welke strategie wordt gebruikt. Echter is het opvallend dat de vooraf opgestelde hypothesen over de verschillende politieke partijen niet aansluiten bij het beeld dat uit de gegevens naar voren komt. Ook de partijen die niet direct bekend staan als partijen die zich richten op participatie, onderstrepen het belang van participatie. De ideologische verschillen tussen de partijen lijken hierdoor op het gebied van participatie klein. Het vermeende belang van participatie door de onderzochte partijen brengt het idee naar voren dat participatie op lokaal niveau voor alle partijen van belang is. Vervolgonderzoek naar welke verschillen er wel zijn tussen lokale partijen kan op dit gebied nog veel uitwijzen.

6.2 reflectie

De modererende variabelen in dit onderzoek lijken niet erg sterk te zijn geweest gezien de gelimiteerde conclusies die in dit hoofdstuk getrokken kunnen worden. Er kan geen eenduidige conclusie getrokken worden over welke factoren een rol kunnen spelen bij de strategie die politieke partijen onbewust of bewust kiezen om burgers te betrekken bij het beleidsproces. Het is daarom waarschijnlijk dat er factoren van invloed zijn die niet in dit onderzoek zijn meegenomen.

Daarnaast heeft dit onderzoek geen rekening gehouden met het verschil tussen het wel of niet hebben van gebiedscommissies. Gebiedscommissies vereisen mogelijk een andere aanpak van politieke partijen omdat ze zich over de gemeente moeten verdelen. Hoewel de omvang van een gemeente invloed uitoefent op de hoeveelheid en welke faciliteiten op het gebied van strategie mogelijk zijn voor een politieke partij, maakt het ook de te bereiken groep een stuk groter. Hier is in dit onderzoek niet naar gekeken.

Literatuurlijst

Baaijens, W. & Bongaards, B. (2014) *Dualisme en monisme*. www.gravepolitiek.nl

Banducci, S. A. & Karp, L. A. (2007) 'Party mobilization and political participation in new and old democracies'. *Party Politics*. 13(2), 217-234.

Bekkers, H. (2016), 'Gemeenteraad moet op de schop', *Binnenlands bestuur*. Geraadpleegd op: <http://www.binnenlandsbestuur.nl/bestuur-en-organisatie/nieuws/gemeenteraad-moet-op-de-schop>

Blondel, J. (2002) Party government, patronage, and party decline in Western Europe. In (eds.) Gunther, R., Montero, J.R. en J.J. Linz. *Political parties, old concepts and new challenges*. New York: Oxford University Press.

Boogers, M. & Voerman, G. (2010), 'Independent local political parties in the Netherlands', *Local government studies*. 36(1), 75-90.

Brouwer, L. & van de Waart, F. (2015) *De staat van de gemeenten 2015*. VnG, Den Haag.

Cain, B.E., R.J. Dalton & S.E. Scarrow (2003) *Democracy transformed? Expanding political opportunities in advanced industrial democracies*, Oxford University Press, New York.

CDA Rotterdam (2014) *Rotterdam samen sterker maken. Verkiezingsprogramma 2014-2018*. Rotterdam.

CDA Schiedam (2013) *Verkiezingsprogramma 2014-2018: Samen verder!*. Schiedam.

Daalder, H. (2002) Parties: denied, dismissed, or redundant? A critique. In (eds.) Gunther, R., Montero, J.R. en J.J. Linz. *Political parties, old concepts and new challenges*. New York: Oxford University Press.

Denters, S.A.H. en Geurts P.A.Th.M. (1998) *Lokale democratie in Nederland: burgers en hun gemeentebestuur*, Bussum, uitgeverij Coutinho.

Denters, S.A.H., P.E. Mouritzen en L.E. Rose (2009) 'Size and local democracy: a summary of findings from Switzerland, Norway, Denmark and the Netherlands', IPSA World Congress panel 278, working paper.

Denters, B. (2007) *De talloze gezichten van dualisering*, Universiteit Twente.

Gool, B. van (2008), 'Waarom beleidsparticipatie door "gewone" burgers meestal faalt: een reconstructie van de oorzaken van participatieve verdamping'. *Res Publica*, 50(3), 247-274.

Graaf, De, L. (2007). *Gedragen beleid. Een bestuurskundig onderzoek naar interactief beleid en draagvlak in de stad Utrecht*. Delft: Eburon.

Han, H. (2009) *Moved to action: motivation, participation & inequality in American politics*. Stanford University Press

Herweijer, M. & I.M.A.M. Pröpper (2008), Burgers in het beleidsproces. In A. Hoogerwerf en M. Herweijer (Red.) *Overheidsbeleid, Een inleiding in de beleidswetenschap*. P. 261-275.

Houtman, D, & Achterberg, P.H.J. (2010). Populisme in de polder. In *Centre for Rotterdam Cultural Sociology (CROCUS)*.

Krouwel, A. (2003) Op weg naar een populistische democratie. In (eds.) Becker, F., van Hennekeler, W., Sie Dhian Ho, M. en B. Tromp. *Politieke partijen op drift*. Amsterdam: Uitgeverij de Arbeidspers, Wiardi Beckman Stichting (p. 72- 96).

Leach, R. (2008) *The politics companion*. New York: Palgrave Macmillan.

Leefbaar Rotterdam (2014) Verkiezingsprogramma Rotterdam vooruit 2014-2018. Rotterdam

Leefbaar Schiedam. Standpunten. Geraadpleegd op: <http://www.leefbaar-schiedam.nl/>

Lipschits, I. (1982) *Politieke stromingen in Nederland*. Deventer: Uitgeverij Kluwer B.V.

Lucardie, P. (2007), *Nederland stromenland, een geschiedenis van de politieke stromen*. Assen: Van Gorcum

Mair, P. (2006), *Polity-scepticism, party failings, and the challenge to European democracy*. Wageningen: NIAS.

Marijnissen, H. (2016) 'Oude, traditionele gemeenteraad moet op de helling', *Trouw*. Geraadpleegd op: <https://www.trouw.nl/democratie/oude-traditionele-gemeenteraad-moet-op-de-helling>

Michels, A. (2011), 'De democratische waarde van burgerparticipatie: interactief bestuur en deliberatieve fora', *Bestuurskunde*, 2011(2), 75-84.

Michels, A. & L. de Graaf (2010), 'Examining citizen participation: local participatory policy making and democracy'. *Local Government Studies*, 36(4), 477-491.

Mulder, J. (12 april 2010). *Politieke partij zwak merk*. Geraadpleegd op: <http://www.communicatieonline.nl/nieuws/politieke-partij-zwak-merk>

Nuijsenburg, P. van (28 februari 2017) *Rutte en het populisme light*. Geraadpleegd op: <http://frontbencher.nl/rutte-en-populisme-light/>

Pettitt, R. T. (2014) *Contemporary party politics*. London: Palgrave Macmillan

Pruim, J.D. (2017) *Pleidooi voor 'wethouders van binnen'*. Geraadpleegd op: <http://www.binnenlandsbestuur.nl/bestuur-en-organisatie/opinie/columns/pleidooi-voor-wethouders-van-binnen.9563705.lynkx>

Rustema, R. (n.d.). *Politieke partijen hebben geen toekomst*. Geraadpleegd op: <http://reinder.rustema.nl/gepubliceerd/nrc13nov07.html>

Sinner, L. (1973) *De wortels van de Nederlandse politiek*. Amsterdam: Wetenschappelijke Uitgeverij

Sociaal Cultureel Planbureau (2015a) *Burgerperspectieven 2015 (4)*. Den Haag.

Sociaal Cultureel Planbureau (2015b) *Burgerperspectieven 2015 (1)*. Den Haag.

Sociaal Cultureel Planbureau (2015c) Dichtbij huis: lokale binding en inzet van dorpsbewoners. Den Haag.

Sociaal Cultureel Planbureau (2016) Niet buiten de burger rekenen! Den Haag.

SP Rotterdam (2013) Het kan beter. Verkiezingsprogramma 2014. Rotterdam.

SP Schiedam (2014) Tegen de wind in. Verkiezingsprogramma SP Schiedam 2014-2018. Schiedam.

Stichting, Dr. J.M. den Uyl-lezing (2009) In het spoor van Den Uyl. Den Uyllezingen 1988 – 2008, Amsterdam: pp. 187 – 213.

Troonrede (2013) geraadpleegd op:

<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/toespraken/2013/09/17/troonrede-2013>

Valkenburg, H. (2004). 'Idealen zijn het meest motiverend: over de moderne politieke partij'. *Denkwijzer*, 4(1), 6-9.

Veldboer, L. (1996) *De inspraak voorbij*, Amsterdam: Instituut voor publiek en politiek.

Voerman, G. (1986) De "Rode Jehova's; een geschiedenis van de Socialistiese partij" in: *Jaarboek Documentatiecentrum politieke partijen*. Groningen: Documentatiecentrum Nederlandse Politieke Partijen, p. 124-150.

Voerman, G. (2012), 'Over het voortbestaan van de politieke partij'. *Socialisme en Democratie*. 11/12.

Volkskrant. (3 november 2001). *Politieke partijen als organisatie van leden lijkt achterhaald idee*. [<http://www.volkskrant.nl/archief/politieke-partij-als-organisatie-van-leden-lijkt-achterhaald-idee~a603630/>]

Vreese, H. de. (2006), 'Political parties in dire straits?'. *Party Politics*, 12(5), 581-598.

VVD Rotterdam (2014). Minder overheid, meer Rotterdam. Verkiezingsprogramma 2014-2018. Rotterdam.

VVD Schiedam (2013). Verkiezingsprogramma 2014-2018 VVD Schiedam. Schiedam.

Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (2005) Vertrouwen in de buurt. Rapport nr. 72. Den Haag.

Woerdman, E. (2013) *Politiek en politicologie*. Groningen: Noordhoff Uitgevers

Bijlage 1

Interviewvragen

1. Is uw partij tevreden over het huidige beleid wat betreft het betrekken van burgers bij het beleidsproces?
 - 1a. Welke verbeterpunten zijn er?
2. Hoe belangrijk is burgerparticipatie uw partij? Welke vormen van participatie hebben daarbij de voorkeur? (denk aan participatieladder: informeren, raadplegen, adviseren, coproduceren, meebeslissen)
3. Hoe ervaart u de bereikbaarheid van de lokale politiek in uw gemeente? Is er sprake van een drempel of kloof?
4. Hoe ervaart u de bereidheid van burgers om mee te doen in het beleidsproces?
5. Op welke manieren informeert uw partij de burgers? (denk aan sociale media en traditionele vormen maar ook aan aanwezig zijn bij activiteiten in de stad)
6. Kunt u concrete voorbeelden noemen van wat de partij doet om burgers te betrekken?
 - 6a. Hoe frequent zijn deze acties?
7. Weten burgers u te vinden als ze een probleem of suggestie hebben?
8. Met wat voor soort problemen of suggesties komen mensen naar u toe?
9. Hoe is het contact tussen uw partij en bedrijven en organisaties in de stad?
 - 9a. En het maatschappelijk middenveld?

Bijlage 2

Codeerschema verkiezingsprogramma's en interviews.

Wie	Wat/ Hoe	Waar	Overig
<p>Individu: burgers, bewoners, mensen inwoners, Rotterdammers, Schiedammers, Vlaardingers</p> <p>Samenleving: huishoudens, gezinnen, samenleving,</p> <p>Overheid(+/-/neutraal): bestuurders, gemeente, gemeenteraad, gebiedscommissie, wijkraden, politici. kabinet, ambtenaren, bureaucratie</p> <p>Maatschappelijk middenveld(+/-/neutraal): verenigingen, bedrijven, managers, maatschappij, ondernemers, belangenorganisaties, stichtingen</p>	<p>Wat (+/-/neutraal): initiatief, ideeën, menselijke maat, betrekken, ondersteunen, invloed, draagvlak, meedenken, meedoen. meepraten, luisteren</p> <p>vrijwilligerswerk, flyeren, langs de deuren, aan de keukentafel</p> <p>Hoe (+/-/neutraal): zelfbestuur, zelfbeheer, referendum, zeggenschap, enquête, samen, wijkbudget</p>	<p>wijk, stad, buurthuis, buurt, straat, Rotterdam, Schiedam, Vlaardingen</p>	<p>Participatie Democratie Dienstverlening Leefbaarheid Verwachtingsmanagement volksvertegenwoordiging Algemeen belang</p>